

JAARVERSLAG 2024

RIJKSMUSEUM
SLOT LOEVESTEIN

Inhoudsopgave

VOORWOORD	3
WOORD RAAD VAN COMMISSARISSEN	5
BESTUURS- EN ACTIVITEITENVERSLAG	8
1) Algemeen	8
2) Publiek & Presentatie	9
3) Collectie	18
4) Cultureel ondernemerschap	20
5) Projecten	21
6) Samenwerkingspartners en financiers	23
7) Vastgoed & facilitaire zaken	24
8) Personeel & organisatie	25
FINANCIEN	27
1) Inkomsten	27
2) Exploitatieresultaat	29
TOEKOMSTVISIE EN CONTINUITEIT	30
1) Algemeen	30
2) Werkbegroting 2025	31
3) Resultaatbestemming 2024	32
4) Strategie bij tegenvallende inkomsten	33
5) Risico's en onzekerheden	33
6) Toekomstvisie	34
MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD ONDERNEMEN	36
JAARREKENING 2024	40
1) Balans per 31 december 2024 (na resultaatbestemming)	41
2) Categoriale exploitatierekening 2024	42
3) Resultaatbestemming 2024	44
4) Kasstroom uit operationele activiteiten 2024	44
5) Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling	45
6) Toelichting op de balans per 31 december 2024	51
Toelichting op de categoriale exploitatierekening over 2024	62
OVERIGE GEGEVENS	68
1) Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	68
BIJLAGEN	73
1) Bijlage: Samenstelling directie/bestuur & Raad van Commissarissen	74
2) Bijlage: Organogram Stichting Rijksmuseum Slot Loevestein	75

VOORWOORD

Voor Slot Loevestein is 2024 een bewogen jaar geweest en er is alom veel maatschappelijke turbulentie. We zijn ons eens bewust van de actualiteit van onze thema's 'vrede, vrijheid en recht'. Daar voegen we graag democratie aan toe. Het zijn deze verworvenheden, waar Slot Loevestein pal voor staat, als bastion voor de democratie. In de woelige wording van Nederland zijn deze waarden vaak en uiteindelijk altijd met succes verdedigd. Daar houden we aan vast. Dit zijn ook de thema's die we hebben verwerkt in onze plannen voor een inhoudelijke make-over van het Rijkskasteel, voor een herinrichting van de vesting met meer publiekscapaciteit en vooral meer verhaal en beleving en optimalisering van de bedrijfsvoering. Daarbij zetten we onverminderd in op de publiekservaring van Slot Loevestein als UNESCO werelderfgoed, als onderdeel van de Hollandse Waterlinie, als grote toeristische trekpleister binnen de gemeente Zaltbommel en de Vestingdriehoek, als onderdeel van het Verhaal van Gelderland en de Canon van Nederland en vooral als Rijksmuseum. Met een erfgoedfunctie die onlosmakelijk monumentaal én museaal is, een heel sterke inhoudelijke combinatie, maken wij Slot Loevestein relevant, attractief en betekenisvol voor de bezoekers.

In 2023 kreeg Slot Loevestein als Rijksmuseum een visitatiecommissie op bezoek. De commissie sprak lovende woorden over hoe Loevestein zich opnieuw heeft uitgevonden door te kiezen voor een museale koers gericht op vrede, vrijheid en recht. Het is mooi om voortdurend erkenning te krijgen voor hard werken en de nek durven uitsteken. Deze lijn hebben we in 2024 doorgezet en verder versterkt. Met de tijdelijke tentoonstelling Tegenpolen, over polarisatie en botsende meningen, hadden we opnieuw een sterke uitwerking van de thema's waaraan we als Rijksmuseum een maatschappelijke bijdrage leveren. Vooraf hadden we echter niet kunnen bedenken dat deze tentoonstelling zo actueel en relevant zou worden. In de tentoonstelling maakten we een mengeling van historische verhalen, interactie en kunstzinnige beleving. Ook met de evenementen die we organiseerden, zoals een succesvol Riddertoernooi, een filmfestival en goed bezochte lezingen, spraken we een brede doelgroep aan. Vlak voor kerst kregen we extra landelijke exposure. Vele bekende acteurs en zangers schitterden in de jubileumeditie van Scrooge, live vanuit het indrukwekkende Slot Loevestein en uitgezonden door omroep MAX. Met de muzikale kerstvertelling over Ebenezer Scrooge werd aandacht gevestigd op kinderarmoede in Nederland, in samenwerking met het Nationaal Fonds Kinderhulp.

Deze en vele andere activiteiten brachten een mooi resultaat voor Slot Loevestein. We hebben 2024 kunnen afsluiten met opnieuw een recordaantal bezoekers, bijna 105.000! Ook schreven we zwarte cijfers, wat vooral een gevolg is van de geïndexeerde subsidiebedragen van het ministerie van OCW, hogere bezoekersaantallen, voor het eerste jaar cruises die aanmeerden voor een uitzonderlijke museale beleving en, kort gezegd, een meer efficiënte in- en verkoop. De cijfers spreken voor zich, Slot Loevestein zit duidelijk in een opwaartse lijn. We zijn al een tijdje bezig om de vesting en het kasteel anders in te richten en museaal sterker te ontwikkelen. Daarbij gaan we niet over één nacht ijs. We willen van Slot Loevestein een icoon maken binnen de Nederlandse erfgoedbeleving. Daaromheen speelt de gebiedsontwikkeling van het Munnikenland. Hierin trekken we samen op met een aantal partijen, waaronder Staatsbosbeheer, Rijkswaterstaat, RCE, BOEi, gemeente Zaltbommel en andere omliggende gemeenten. We hebben voor deze ambitie een stuurgroep opgericht, waarvoor we in 2024 een voorzitter hebben gevonden in de persoon van Jaap Smit, voormalig commissaris van de Koning in Zuid-Holland. De combinatie van erfgoed, gebiedsontwikkeling en toerisme zijn essentiële onderdelen in het leefbaar houden en aantrekkelijk maken van een regio en zijn daarom voor Slot Loevestein belangrijk.

Er zijn ook kanttekeningen. De oorlogen gaan onverminderd door en op het politieke wereldtoneel waaien soms erg gure winden. Voor Slot Loevestein betekent het dat we urgenter dan ooit zijn en over zulke onderwerpen de dialoog willen aangaan. Maar naast een sterke inhoudelijke boodschap bieden we vooral ook veel beleving voor gezinnen met kinderen en liefhebbers van landschappen, historie, erfgoed en cultuur.

We zijn verheugd dat we ook in 2024 weer mochten rekenen op de steun van veel stakeholders, fondsen, overheden, partners, de Vrienden van Loevestein, vrijwilligers en familie. Zij hielpen en enthousiasmeerden enorm, ieder met zijn eigen bijdrage! Er is steevast veel betrokkenheid, draagvlak, opbouwende kritiek en warmte. Hiermee kunnen wij onze missie makkelijk voortzetten om aan het uitzonderlijke erfgoed bij Slot Loevestein een betekenisvolle invulling te geven.

Veel leesplezier, terugkijkend naar het bijzondere jaar 2024!

Theo Meereboer-Necheporenko
directeur-bestuurder a.i.
21 maart 2025

WOORD RAAD VAN COMMISSARISSEN

Als toezichthouder en raadgever van de directeur-bestuurder kijken we terug op een alleszins betekenisvol 2024. Er zijn grote stappen gemaakt met een Masterplan, Plan voor Herinrichting van de vesting en het Rijkskasteel en plannen voor een nieuwe tijdelijke tentoonstelling. Met deze plannen krijgen de publieksfunctie van Slot Loevestein en het inhoudelijke, historische verhaal over de woelige wording van Nederland en onze democratische verworvenheden steeds meer gestalte.

Voor ons als Raad van Commissarissen is en blijft het een voorrecht om van dit bijzondere museum toezichthouder en raadgever te zijn. We zijn verheugd hoe iedereen bijdraagt vanuit zijn of haar kennis, netwerk, ervaring en enthousiasme.

Inhoudelijk verslag

We hebben gemerkt dat alle planvorming, het bijeenbrengen van stakeholders en het opnieuw positioneren van Slot Loevestein als Rijksmuseum, heel veel (nieuwe) expertise, creativiteit en inzet vraagt en zo grote druk op de organisatie legt. Intussen is Ed Dumrese als directeur-bestuurder in oktober tijdelijk uitgevallen. Na een periode van ruim een maand, waarin de organisatie kundig werd geleid door ons Hoofd Financiën & Organisatie Maaïke van der Steen, hebben we een interim directeur-bestuurder gevonden in Theo Meereboer, die sindsdien de organisatie leidt. In december werd bekend dat Ed voor iets langere tijd uitgeschakeld zal zijn. We hopen op en zien uit naar een volledig herstel van Ed.

Niettemin is er vooral goed nieuws. In december 2024 werd al wel duidelijk dat we opnieuw de grens van 100.000 bezoekers zouden bereiken. De Raad ziet dat in 2024 op alle terreinen vooruitgang is geboekt. Er is voor € 598.000 meer aan eigen inkomsten gerealiseerd dan in 2023, de subsidies zijn gestegen met € 428.000, deels door het nieuwe huisvestingsstelsel, deels door indexatie. Het totaal van de gestegen baten bedraagt € 1.062.000. Deze stijging dekt de gestegen exploitatielast van € 518.000 ruimschoots. Een positief resultaat resteert van € 86.000 welk bedrag volledig is toegevoegd aan de algemene reserve. De gestegen exploitatielasten werden deels veroorzaakt door een loonindexatie van 5% per 1 juli 2024 (volgens de Museum cao) en inhuur derden vanwege personele wisselingen. De omzet uit de zakelijke markt is mede door de riviercruise-maatschappij Tauck sterk hersteld in 2024. Het internationaal toerisme blijft aandacht behoeven, omdat deze een wezenlijke financiële bijdrage kan genereren. De Raad is verheugd over de zeer relevante wisseltentoonstelling en randprogrammering. Personeel en vrijwilligers hebben zich uitzonderlijk goed ingezet en tonen een grote mate van betrokkenheid.

Intussen vorderen de plannen voor het omringende gebied, de vesting, het kasteel en de nieuwe tijdelijke tentoonstelling. Als Raad zijn we daar constructief kritisch op en dragen zo vanuit onze expertise en ervaring bij aan zorgvuldig gemaakte plannen die ook haalbaar zijn.

Overleg en samenstelling

De voorzitter (president-commissaris) heeft regelmatig contact met de directeur-bestuurder. Als het nodig is, wordt het contact vanuit beide kanten gezocht. Daarnaast stond de Raad de directeur-bestuurder bij met advies over actuele ontwikkelingen en was bereid om netwerk en expertise in te zetten waar dit opportuun was. De voorzitter vervult tevens de rol als aanspreekpunt voor het personeel. In die hoedanigheid is hij in 2024 niet aangesproken door medewerkers.

Een vertegenwoordiging van de Raad was aanwezig bij het controlegesprek met het Ministerie van OCW op 7 oktober 2024, waarbij gesproken is over de verantwoording over 2024 en de

ambities van Slot Loevestein voor de komende jaren. De jaarafsluiting 2024 is bijgewoond door mevrouw Melissant-Briene, de heer Eenkhoorn en mevrouw Vreeburg.

De Raad bestaat uit zes leden met ieder een eigen profiel en een rooster van aftreden. De voorzitter van de ABV-commissie, de heer Moolenaar is per 1 januari 2025 zijn tweede termijn ingegaan.

De Raad heeft in 2024 zes keer vergaderd (22 maart, 21 juni, 13 augustus, 18 oktober, 5 december en 20 december). Hiervan waren 13 augustus (overleg status Herinrichting) en 5 december extra ingelaste vergaderingen.

Voorafgaand aan iedere RvC-vergadering heeft de Raad een kort overleg gevoerd zonder de directeur-bestuurder. De vergaderingen vonden in een open en constructieve sfeer plaats. De directeur-bestuurder heeft tot oktober alle vergaderingen bijgewoond en de voor de uitvoering van de taken van de Raad benodigde informatie verstrekt. Om redenen van ziekte heeft hij daarna niet alle vergaderingen kunnen bijwonen en werd vervangen door het Hoofd Financiën & Organisatie en daarna door de interim directeur-bestuurder.

De Raad bestaat uit drie commissies, namelijk de Commissie Audit, Bedrijfsvoering en Vastgoed (ABV-cie), de Museale Commissie (Mus-cie) en de Remuneratiecommissie (RemCo).

De ABV-commissie heeft in 2024 vier keer vergaderd (11 maart, 7 juni, 4 oktober en 11 december). De ABV-commissie heeft op 11 maart 2025 de jaarrekening 2024 en het accountantsverslag met de accountant en direct betrokkenen besproken. Ook kwamen lopende projecten, zakelijke activiteiten en de verschillende aspecten van het onderhoud en beheer van het vastgoed aan de orde. Externe accountant Jeffrey Derkx RA van Steens & Partners was aanwezig bij de ABC-cie op 11 maart 2025 en de RvC-vergadering op 21 maart 2025. De Raad heeft het jaarverslag 2024 op 21 maart 2025 besproken en goedgekeurd.

De Museale Commissie heeft in 2024 twee keer vergaderd (2 februari, 1 november). De Museale commissie heeft zich over het Jaarplan, de uitwerking van het themajaar met de wisseltentoonstelling 'Tegenpolen' en de randprogrammering gebogen. Ook is bij de conceptontwikkeling voor de museale herinrichting, het collectieplan en het concept van de wisseltentoonstelling van 2025 stilgestaan.

De Remuneratiecommissie bestaat uit de voorzitter van de Raad en de voorzitter van de ABV-commissie. Het jaarlijkse functioneringsgesprek met de directeur-bestuurder zou plaatsvinden op 20 december 2024, maar is door afwezigheid van de directeur-bestuurder niet doorgegaan. Ter voorbereiding heeft de RemCo op 6 december met de MT-leden en de projectmanager Beleid en Ontwikkeling afzonderlijk gesprekken gevoerd om het functioneren van de directeur-bestuurder te beoordelen.

Tijdens iedere vergadering wordt het gevoerde beleid en de voortgang daarvan alsmede lopende projecten en de financiële stand van zaken besproken. Behandelde onderwerpen waren onder andere het jaarverslag 2024, het jaarplan en de begroting 2025, het beleidsplan 2025-2028 en de begroting 2025, het themajaar 'Tegenpolen', de financiële en personele aangelegenheden en het te voeren beleid ten aanzien van huisvesting, doorontwikkeling en museale herinrichting. De plannen werden kritisch bevraagd en de realisatie werd afgezet tegen de begroting. Ook is extern advies ingewonnen om de toekomstbestendigheid van de organisatie te onderzoeken.

Culturele gedragscode

De Raad heeft zich gecommitteerd aan de culturele gedragscodes en handelde conform het eigen reglement. Op 20 december 2024 is de zelfevaluatie uitgevoerd. In 2025 zal weer een zelfevaluatie uitgevoerd worden. Dit keer in samenwerking met een externe partij.

Stakeholders

De Raad spreekt zijn waardering uit aan alle partners, zoals het ministerie van OCW, de gemeenten van het Vestingdriehoek, de Vrienden van Slot Loevestein en vele andere betrokkenen, niet op de laatste plaats ook aan het personeel en de vrijwilligers, welke het erfgoed dagelijks levendig houden.

Loevestein, 21 maart 2025,

Dhr. mr. G.A. (Ard) van der Steur (voorzitter)

Mevr. drs. R.W.J. (Reinie) Melissant-Briene MSM (vicevoorzitter)

Dhr. B. (Teus) Eenkhoorn (vz Museale Commissie)

Dhr. drs. V.G. (Vincent) Moolenaar (vz ABV-commissie)

Mevr. drs. A.S.M. (Rian) Vreeburg (lid)

Dhr. J. (Jeroen) van Hooff (lid)

BESTUURS- EN ACTIVITEITENVERSLAG

1) Algemeen

Rijksmuseum Slot Loevestein vertelt als geen ander over vrede, vrijheid en recht, de geschiedenis daarvan en de betekenis voor vandaag en in de toekomst. De geschiedenis van Loevestein en het gedachtengoed van de gevangenen, in het bijzonder Hugo de Groot, zijn daar direct van invloed op geweest. Het belang van het erfgoed van Loevestein wordt bepaald door de betekenis die wij en het publiek eraan geven. Loevestein positioneert zich vanuit zijn verleden van in-, uit- en opsluiting als plek waar publiek kan leren, nadenken en in gesprek kan gaan over het belang van vrede, vrijheid en persoonlijk en internationaal recht. Zo hopen wij bij te dragen aan een genuanceerd debat in de dynamische samenleving waarin het museum functioneert. Met deze benadering wordt Loevestein meer een platform voor inhoudelijke inspiratie bij problematiek waar ieder individu in de huidige maatschappij mee te maken heeft. Door deze maatschappelijke relevantie verwerft Loevestein een belangrijker plek die een rijksmuseum waardig is bij overheden, diverse gemeenschappen, onderwijsinstellingen, NGO's, onderzoeksinstituten en belangenorganisaties.

MISSIE

We willen het erfgoed van Loevestein behouden en beleefbaar maken om bij te dragen aan een vrije en vreedzame samenleving, waarin we respectvol met elkaar en de wereld omgaan.

VISIE

Vanuit de erfenis van Loevestein duiden we de Nederlandse staat en identiteit en democratische verworvenheden, waarbij we aanzetten tot het nadenken over vrede, vrijheid en het belang van internationaal en persoonlijk recht.

De organisatie Rijksmuseum Slot Loevestein is een stichting met een Raad van Commissarissen-model. De Raad van Commissarissen is verantwoordelijk voor zijn samenstelling en waarborgt deskundigheid, diversiteit en onafhankelijkheid. Er is expliciet aandacht voor een zo divers mogelijke samenstelling van de Raad. De directeur, de heer M. Dumrese, is de directeur-bestuurder van de stichting. Het museum bestaat organisatorisch uit een afdeling Museale Zaken, afdeling Facilitaire Zaken, afdeling Horeca en twee stafafdelingen Financiën & Organisatie en Publiek & Communicatie.

Het Rijksmuseum onderschrijft de Ethische Code, de Governance Code Cultuur, de Code Diversiteit en Inclusie, de Fair Practice Code en de regels rond het Bezoldigingsbeleid (zie voor verdere toelichting hierop hoofdstuk Maatschappelijk verantwoord ondernemen).

Kernwaarden die Rijksmuseum Slot Loevestein hanteert zijn:

Integriteit

Integriteit en het voorkomen van ongewenste belangenverstrengeling is een kernwaarde van de organisatie. Met de directie is regelmatig contact vanuit de voorzitter van de RvC, via de Audit, Bedrijfsvoering en Vastgoedcommissie en de Museale Commissie. In de Remuneratiecommissie wordt het functioneren van de directeur-bestuurder en zijn verantwoordelijkheid voor de algemene en dagelijkse leiding beoordeeld en toezicht gehouden op de verantwoorde inzet van mensen en middelen.

Verdraagzaamheid en tolerantie

Loevestein heeft nadrukkelijk gekozen voor meer maatschappelijke relevantie van het museum. De centrale thema's van verdraagzaamheid en tolerantie zijn daar belangrijke voortvloeijsels van. Daarom wordt ook de Code Diversiteit & Inclusie volmondig gesteund en in praktijk gebracht. Zo

is dit ook een vast onderdeel bij het personeels- en vrijwilligersbeleid, maar ook in de vormgeving en invulling van alle museale activiteiten.

Eerlijke, duurzame en transparante bedrijfsvoering.

Loevestein zet zich in voor Fair Pay, Fair Share en Fair Chain. Dit heeft zijn beslag gekregen in het ontwikkelde functiehuis van Loevestein, waarin gelijke functies ook gelijk verloond worden.

2) Publiek & Presentatie

Museale herinrichting en make-over

In 2024 werkten we gestaag verder aan de museale herinrichting van de vesting en aan de museale make-over van het slot. Doel hiervan is om een hoogwaardige bezoekersbeleving te creëren, waarbij de geschiedenis van Loevestein en de betekenis daarvan veel beter wordt geduid door middel van een nieuwe vaste presentatie in het slot, vesting en bijgebouwen. Hiermee verwachten wij uiteindelijk ook dat meer bezoekers en een bredere doelgroep Loevestein zullen weten te vinden.

Samen met Studio Louter is gewerkt aan het museumconcept De Woelige Wording van Nederland. In dit concept zijn de verhalen aan plekken en collectie gekoppeld en zijn door middel van diverse moodboards en visuals de look en feel en manier van informatieoverdracht conform onze wensen in kaart gebracht. De geschiedenis van Loevestein en omgeving is de basis van deze verhaallijn. De wording van Nederland is niet alleen heroïsch, maar kent ook rafelranden, waar Loevestein vaak onderdeel van uitmaakte: verhalen over oorlog en vrede, vrijheid en gevangenschap, recht en onrecht, zelfbeschikking en nationalisme, neutraliteit en afzijdigheid. Dit is inmiddels grotendeels uitgewerkt naar een uitgebreide briefing inclusief collectieoverzicht en bruikleenoverzicht. Er wordt continu gewerkt aan inhoudelijk onderzoek.

In samenwerking met Nils van Keulen (Keulse Zaken) zijn in november organisaties via een tenderprocedure uitgenodigd zich aan te melden deze herinrichting op zich te nemen. Via twee dialoogrondes werken we toe naar het formeren van een design & build team. Tegelijkertijd met deze procedure is het traject voor financiële middelen gestart. Afhankelijk van de financiële middelen die hiervoor geworven kunnen worden, wordt dit traject naar een volgende fase gebracht.

Publieksprogrammering

Het museale publieksprogramma bestaat uit een tijdelijke tentoonstelling, interactieve publieksprogrammering voor onze brede doelgroepen, rondleidingen en educatieve programmering. Loevestein is het gehele jaar geopend. Onze museumgidsen geven een rondleiding in het kasteel en geven op zaal uitleg over de geschiedenis van het erfgoed en de gebeurtenissen die er hebben plaatsgevonden. In gesprek met onze bezoekers wordt dit zoveel mogelijk gekoppeld aan het heden en de toekomst. Een team van 58 betaalde medewerkers en 80 vrijwilligers draagt hier met veel enthousiasme aan bij.

Tijdelijke tentoonstelling Monddood

De expositie Monddood - Politiek gevangen was tot en met 9 maart 2024 te bezichtigen. Op 16 februari 2024 bereikte ons het nieuws dat Aleksej Navalny was overleden. Hij was een van de geportretteerden die centraal stond in de tentoonstelling. Ter ere van zijn leven en zijn strijd tegen corruptie en voor democratie, hebben we op de plek waar zijn verhaal werd verteld tot de laatste dag van de tentoonstelling witte bloemen geplaatst, zodat bezoekers konden stilstaan bij zijn overlijden. Daarnaast werd op de zolder van het kasteel ruimte gecreëerd om steun te betuigen of een wens op te schrijven. Veel bezoekers hebben dit gedaan. De steunbetuigingen zijn opgestuurd naar het team van Navalny via #freenavalny.

Tijdelijke tentoonstelling Tegenpolen

De tentoonstelling Tegenpolen komt voort uit het thema religieuze tolerantie, zoals opgenomen in het beleidsplan 2021-2025, vanuit het feit dat 400 jaar geleden negen predikanten levenslang op Loevestein zijn opgesloten, een vrij onbekend verhaal. De tentoonstelling is op 27 maart 2024 geopend en loopt in 2025 nog door. In deze tentoonstelling is gekozen om een bredere doelgroep aan te trekken dan in de tentoonstelling Monddood (2023) het geval was. Er is gekozen voor laagdrempelige informatie met een speciale route voor kinderen van 8-12 jaar. In verdiepende lagen (waaronder een audiotour van woordkunstenaar Derek Otte) en met de thematische publieksprogrammering hebben we ons gericht op andere doelgroepen, waaronder dieper geïnteresseerden, cultuurzoekers en het onderwijs. Binnen het thema van de tentoonstelling verkennen we zowel polarisatie en de gevolgen ervan in de 17e eeuw, als in de huidige Nederlandse samenleving. Hiermee sluiten we aan bij het vergroten van de kennis over oorlog en conflict. We trekken parallellen van het verleden naar het heden, waarbij het heden in samenwerking met het Humanistisch Verbond binnen hun programmaliijn Polariseren & Verbinding is uitgewerkt. We willen zo een positieve bijdrage leveren aan de manier waarop mensen samenleven, want kennis over het verleden, verschaft begrip voor het heden en inzicht in de hedendaagse (in-)tolerantie en polarisatie. De bezoekers worden bewust gemaakt van de complexiteit van polarisatie en het zet hen aan tot nadenken over de gevolgen ervan voor de samenleving. We hopen zo bezoekers te inspireren om te kijken naar hun eigen vooroordelen en denkpatronen en hen aan te moedigen om verbinding te zoeken en de dialoog aan te gaan. Met als uiteindelijk doel bij te dragen aan een inclusievere samenleving, waar ruimte is voor meerstemmigheid.

Credits: Mike Bink

Thematische publieksprogrammering Tegenpolen

Opening Tegenpolen

Met een liveoptreden van Derek Otte en een persoonlijke boodschap van Mark Rutte openden we Tegenpolen voor externe relaties. Ed Dumrese, directeur-bestuurder van Loevestein en Robbert Bodegraven, directeur van het Humanistisch Verbond heetten ruim 150 genodigden welkom.

Een avond met...

Dit jaar vonden er twee lezingen plaats in een nieuw format, waarbinnen een bekende moderator in gesprek gaat met een expert. Op 3 mei vond een gesprek plaats over polarisatie en religieuze strijd met Jort Kelder en historicus Maarten Prak. Een thema van nu, uitgelegd aan de hand van gebeurtenissen van 400 jaar geleden. Op 9 november vond het tweede gesprek plaats met Humberto Tan en filosoof Lammert Kamphuis. In dit gesprek stond centraal waar polarisatie vandaan komt, maar ook hoe we naar elkaar toe kunnen groeien. Beide avondvullende programma's met een rondleiding en een aangeklede borrel waren uitverkocht (80 en 110 bezoekers).

Filmavonden op Loevestein

Binnen de vesting van Loevestein konden bezoekers in de avond van 29, 30 en 31 augustus film kijken onder de sterrenhemel in ons terugkerende filmfestival. Wederom georganiseerd in samenwerking met Internationaal Filmfestival Gorinchem. Uiteraard konden bezoekers de tentoonstelling bekijken. De films sloten aan op het thema van Tegenpolen (The Old Oak, Rapito en The Green Book) en werden door passende sprekers geïntroduceerd. Elke avond was uitverkocht (3 avonden met in totaal 275 bezoekers).

Zomervakantieprogrammering

Als kinderactiviteit hadden we twee weekenden in de zomervakantie een bellenblaasfestijn onder de noemer "Prik die bubbel door", waarbij jong en oud reuzebellen konden maken en zelfs in bellen konden staan. Kinderen konden een parcours over de vestingwal afleggen en er waren re-enactors, Rob de Kasteelschutter, muzikanten en de Soldatenschool. Het vakantieverhaal "Vriend of Vijand" sloot aan op het verhaal van machthebbers die tegenover elkaar komen te staan.

Kerst met Scrooge

Het programma van Tegenpolen en tegenstrijdigheden kwam tot uiting in de samenwerking met Omroep Max omtrent de uitzending van Scrooge Live op Slot Loevestein. Tijdens de kerstvakantie werd dit thema vertaald naar een driedaags evenement met re-enactors die de sfeer van Scrooge op Loevestein neerzetten, vakantieverhalen over arm en rijk op Loevestein en een Victoriaans-aangeklede Zael en Keucken. Tijdens de drie dagen Kerst met Scrooge zijn we uitverkocht tot maximale parkeercapaciteit: 4312 bezoekers. In de kerstvakantie trokken we 6565 bezoekers (incl. Scrooge).

Kaarsverlichte rondleidingen

Gedurende vijf avonden in de kerstvakantie konden bezoekers genieten van een luxe stamppottenbuffet onder muzikale begeleiding, waarna zij door gidsen een rondleiding kregen door Tegenpolen. Het hele kasteel was verlicht door kaarsen. Alle vijf de dagen waren uitverkocht met een capaciteit van 70 bezoekers per avond.

Samenwerking Stadskasteel Zaltbommel en Bureau Toerisme

Voor het thema Polarisation heeft Loevestein de samenwerking gezocht met Stadskasteel Zaltbommel en Bureau Toerisme. Beide musea brengen op hun manier bezoekers in aanraking met polarisatie. Stadskasteel doet dit met het verhaal over Maarten van Rossem. Onderdeel van deze samenwerking is ook een ontmoeting tussen Maarten van Rossem en Hugo de Groot in de huidige tijd (losjes geïnspireerd door de tv-serie Welkom in de geschiedenis). Deze activiteit vindt plaats in februari 2025.

Credits: Slot Loevestein

Vaste en overige publieksprogrammering

Voorjaarsvakantie met Geesteranus

Valentijnsdag viel in de voorjaarsvakantie. Daarom stond de liefde van Arnoldus Geesteranus en zijn huwelijk op Loevestein centraal tijdens de vakantie verhalen.

Canondagen

Tijdens de Canondagen konden bezoekers 'live' kennismaken met Hugo de Groot en Maria van Reigersberg. Zij vertelden over hun ontsnapping en het leven op Loevestein, met uiteraard een leuk fotomomentje.

Meivakantie

De kinderen van Loevestein kregen volop aandacht in de meivakantie. Bezoekers luisterden naar interactieve verhalen over hoe kinderen door de eeuwen heen op Loevestein woonden en hoe zij speelden. Daarnaast was de Tingieter er, konden kinderen meedoen met de Soldatenschool en namen ze deel aan de workshop vriendschapsbandjes maken.

Tour de Waal

Op 5 mei vertrok een colonne militaire voertuigen uit de Tweede Wereldoorlog vanaf Slot Loevestein langs de oevers van de Waal. Daarnaast waren er op Loevestein Oudhollandse spellen en een workshop Ganzenveer schrijven om Bevrijdingsdag te vieren.

Nationale Archeologiedagen

Tijdens de Nationale Archeologiedagen konden bezoekers een live-restauratie zien van de Werkgroep Loevesteyn en rondleidingen door de collectie archeologie krijgen. Een speciale highlight-tour door de archeologische tentoonstelling zet sindsdien een aantal bijzondere collectiestukken in het zonnetje.

Kinderboekenweek

Tijdens de Kinderboekenweek kwam Maarten Kuipers uit zijn Groot Verdwinboek voorlezen aan een groot aantal kinderen. Daarna ontmoetten de kinderen de 'echte' Hugo de Groot, die ze meenam naar zijn cel en daar over zijn leven op Loevestein vertelde. De ochtend eindigde met een fotomoment in de 'kist van Hugo' en het ontsnapingsverhaal. Tijdens de presentatie van Maarten Kuipers waren 60 volwassenen en kinderen aanwezig

Deltaconcert

Iedere zomer genieten bezoekers van een bijzonder concert bij het kasteel. Dit jaar trad Holland Baroque op. Aantal bezoekers: 145

Riddertoernooi

In oktober zijn op stralende warme dagen weer veel kleine ridders en jonkvrouwen ontvangen op het tweedaags Riddertoernooi. Verschillende toernooien werden gehouden, terwijl een middeleeuws kampement was opgezet waarbij je kennis kon maken met het middeleeuwse leven en de ambachten. Hoogtepunt waren de dagelijkse 'kiddie battles' waarbij kinderen als middeleeuwse soldaten mochten vechten. Totaal hebben we 3700 bezoekers mogen ontvangen op het Riddertoernooi. In samenwerking met Riveer en voetveer Boven 't Gat werd een speciaal ticket aangeboden inclusief veerdienst. Ongeveer 10% van de bezoekers heeft gebruik gemaakt van dit speciale ticket.

Sintfestijn

De tweede editie van het Sintfestijn stond in het teken van de verdwenen kist van Loevestein die terug was gebracht. Gedurende drie weken maakten kinderen kennis met Loevestein en verschillende speciale Sinterklaasactiviteiten. Aantal bezoekers periode Sintfestijn: 5480. Aantal scholieren specifiek voor het Sintfestijn: 358.

Credits: Riddertoernooi – Ashley Photography en Deltaconcert – Bas Czerwinski

Educatie

Vaste programma's

De afgelopen jaren is het educatieve aanbod voor het primair onderwijs verbeterd en gestandaardiseerd. Rondom de brede thematiek en tijdsperiodes van Loevestein zijn aansprekende programma's opgezet. Deze programma's worden begeleid door onze museumgidsen en zijn gericht op de onderbouw van het voortgezet onderwijs en alle groepen van het primair onderwijs. Burgerschap is een belangrijk onderdeel van onze lessen, waarbij we aandacht geven aan maatschappelijke vraagstukken. Ook de waarde van het vormen van een eigen mening komt aan bod. De programma's sluiten aan op de kerndoelen.

Nieuwe programma's

De Nieuwe Hollandse waterlinies | groep 6/7 PO

In 2024 nam Loevestein deel aan een pilot van het UNESCO-Werelderfgoed rond de Nieuwe Hollandse Waterlinies voor groep 6/7 van het primair onderwijs. Leerlingen bezoeken Slot Loevestein als locatiebezoek tijdens hun project De Hollandse Waterlinies en ontdekken daarnaast het bijzondere en unieke verhaal van Loevestein. Dit bezoek is de derde les in een reeks van vier lessen, opgezet vanuit het UNESCO-Werelderfgoed van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Tijdens het bezoek passen de leerlingen in de praktijk toe wat ze op school in de eerste twee lessen geleerd hebben. Ook wordt er vooruitgeblikt naar de vierde les door een relatie te leggen met UNESCO-Werelderfgoed.

Speak up! | geschikt voor zowel onder- als bovenbouw van vmbo, havo en vwo

Voor het voortgezet onderwijs is een debatles aan het vaste aanbod toegevoegd, waarin leerlingen Slot Loevestein leren kennen als staatsgevangenis: wie zat hier gevangen en waarom? De leerlingen denken na over wat vrijheid van meningsuiting betekent. Ze gaan met elkaar in debat aan de hand van actuele stellingen over dit thema. Leerlingen denken na over de betekenis van vrijheid van meningsuiting en worden geprikkeld zelf de dialoog aan te gaan. Bij deze museumles is een lesbrief ontwikkeld, waarmee de les voorbereid kan worden in de klas.

Tussen de rivieren | alle leerjaren vmbo, onderbouw havo en vwo – vak aardrijkskunde

Tijdens een interactieve rondleiding over de vesting, krijgen leerlingen inzicht in de rol die water speelt in de geschiedenis van Loevestein en het omliggende landschap. Leerlingen die eindexamen aardrijkskunde doen op het vmbo, kunnen tijdens de rondleiding oefenen met de eindexamentermen van het thema water.

Hoezo opstand | onderbouw vmbo, havo, vwo – vak geschiedenis

In een nieuwe museumles in spelvorm krijgen leerlingen een inleiding op de tijd van de hervorming en de opstand (1500-1600). Ze doen dit door zelfstandig opdrachten uit te voeren bij verschillende relevante historische objecten. Zo halen ze stap voor stap puzzelstukjes op, waarmee ze inzicht krijgen in historische gebeurtenissen uit de 16e eeuw, gevat in uiteenlopende opdrachten. Variërend van het maken van een tableau vivant tot het nadenken over de polarisatie in die tijd.

Onderzoek en Ontwerp!

De samenwerking met het Cambium College uit Zaltbommel is verder uitgebouwd en bestendigd. Slot Loevestein is inmiddels een van de vaste opdrachtgevers binnen het vak O&O (Onderzoek & Ontwerpen). Groepjes gaan aan de slag in de tijdelijke tentoonstelling vanuit de vraag: wat wil jij toevoegen aan deze tentoonstelling?

Pilot mbo Burgerschap | samenwerkingsproject 2024-2025

In samenwerking met Erfgoed Gelderland en een aantal Gelderse musea is in 2024 een mbo-pilotproject opgestart, gesubsidieerd door de provincie Gelderland. Doel is om mbo-educatie een structurele en betekenisvolle plek binnen ons huidige educatie-aanbod te geven, waarbij we aansluiten bij de leerlijn 'Burgerschap & Vrijheid' ontwikkeld door Erfgoed Gelderland. In deze pilot, die ook in 2025 nog loopt, slaan we de handen ineen met Museum Flipje Tiel en ROC Rivier.

Tijdelijke programma's

Naast de basisprogramma's voor het primair en voortgezet onderwijs, zijn rondom de tijdelijke tentoonstelling Tegenpolen een aantal aanvullende producten ontwikkeld rond het thema Polarisation. Ook deze programma's sluiten aan bij de verschillende kerndoelen voor het PO,

zoals burgerschap, mediawijsheid en geschiedenis. En voor het VO op het domein Mens en Maatschappij (burgerschap, geschiedenis, mediawijsheid en digitale geletterdheid).

Credits: Mike Bink

Verbind je mee? | groep 5 – 8

Voor groepen 5 t/m 8 van het basisonderwijs ontwikkelden we een toegankelijke les over een complex maatschappelijk thema. Hierin krijgen leerlingen inzicht in wat polarisatie betekent en welke gevolgen het kan hebben. Ook denken ze na over hun eigen rol hierin. Aan de hand van een voorbeeld uit de 17e eeuw ontdekken ze dat Loevestein belangrijk was bij de polarisatie in die tijd. De tentoonstelling laat zien dat mensen meer zijn dan een label en vaak meer met elkaar gemeen hebben dan op het eerste gezicht lijkt. De interactieve kinderlijn vormt de basis van deze les. Een groot kunstwerk van verbinding vormt het slot van de tentoonstelling. De leerlingen leveren hier een bijdrage aan.

Er was eens... en oneens | onderbouw vmbo, havo, vwo

Voor het voortgezet onderwijs ontwikkelden we een programma waarin leerlingen de tentoonstelling Tegenpolen onder leiding van een museumgids bezoeken. Ze ontdekken wat polarisatie is en wat dit met hen zelf te maken heeft aan de hand van de audiotour gemaakt door Derek Otte. De leerlingen gaan vervolgens ook zelf aan de slag met deze onderwerpen door deel te nemen aan de briefwisseling van het Humanistisch Verbond binnen de tentoonstelling. Scholen kunnen hiernaast via de Schrijverscentrale een aanvullende workshop boeken van Derek Otte.

Met bovenstaand aanbod mochten we in 2024 in totaal 5.800 leerlingen ontvangen: 5.505 leerlingen uit het primair onderwijs en 295 leerlingen uit het voortgezet onderwijs.

Rondleidingen

Rondleidingen zijn voor Loevestein een van de belangrijkste manieren om het publiek op een persoonlijke manier van informatie te voorzien. Ook in 2024 heeft ons ervaren team van museumgidsen weer veel groepen bezoekers, jong en oud begeleid. Zowel in groepsverband (bedrijven, groepsreizen en onderwijsgroepen) als individueel. Door de instaprondleiding die we aanbieden (tijdens weekenden en in schoolvakanties dagelijks). Daarnaast bieden we in samenwerking met VindiQ ook rondleidingen op afstand, waarbij bewoners van tehuizen op afstand mee worden genomen door één van onze gidsen. Om onze gidsen goed geïnformeerd te houden, organiseren we regelmatig (interview-)bijeenkomsten. Maar ook trainingen op inhoudelijk

gebied en gericht op het omgaan met bezoekers. Zo voorzag een training Polarisatie en Verbinding van het Humanistisch Verbond in de behoefte tot het omgaan met polarisatie en botsende meningen binnen een groep.

Publiek en Communicatie

De afdeling Publiek & Communicatie bestaat uit drie subafdelingen: Marketing & Communicatie, Reserveringen en Receptie & Winkel. In de periode van maart t/m augustus zijn de functie hoofd Publiek & Communicatie en de functie Sales- en accountcoördinator vacant geweest. Daarnaast is er op een andere positie binnen de afdeling sprake van een langdurige afwezigheid. Dit heeft impact gehad op verschillende processen binnen de afdeling. Ondanks dit gegeven is er hard aan getrokken om de activiteiten van Loevestein in de landelijke en regionale media te krijgen, de bezoekers een fijne bezoekersreis te laten hebben en om het kasteel nog beter op de kaart te zetten als een prachtige verhuurlocatie voor zakelijke en particuliere klanten.

Museumbezoekers

Slot Loevestein heeft in 2024 in totaal 104.752 bezoekers mogen ontvangen. Dit zijn ruim 4000 bezoekers meer dan in 2023.

Het publiek van Loevestein bestaat uit de volgende groepen:

- gezinnen/families met kinderen in de leeftijd t/m 12 jaar
- individuele bezoekers
- (inter-)nationale toeristische groepen
- zakelijke partijen (bruiloften, zakelijke bijeenkomsten en B&B)

Elk publiek vraagt een andere benadering. Hiervoor zijn in 2024 verschillende middelen ingezet. Er is hierbij nauw rekening gehouden met de doelgroep, activiteit en de mogelijkheden. (Inter-)nationale toeristische groepen vormen een belangrijke doelgroep voor Slot Loevestein die in toenemende mate het kasteel beter weten te vinden. Al dan niet in combinatie met een bezoek aan de regio. Hiervoor is aanwezigheid nodig op internationale beurzen als ITB (samenwerking met V3 en NBTC) en Travel Trade Holland (Gent). Ook de samenwerking met partijen als Streekmarketing Bommelerwaard, de Dutch Delta Cruise Port (DDCP) en Forten Nederland (voorheen Liniebreed Ondernemen) is geïntensiveerd.

Publieksonderzoek

Het museum houdt met een publieksonderzoek onder bezoekers van het kasteel en de evenementen goed in de gaten wat de waardering is die zij geven aan het aanbod, de faciliteiten en de klantvriendelijkheid. Ook in 2024 is het bezoekersonderzoek een belangrijke bron geweest voor de ervaringen van onze bezoekers. In verband met de opening van de tentoonstelling Tegenpolen is het onderzoek vanaf 28 maart gestart (i.p.v. normaal gesproken op 1 januari). Het totaal aantal bezoekers in deze periode t/m 31 december 2024 was: 88.338. Er hebben 1.313 bezoekers meegedaan aan het publieksonderzoek. De belangrijkste bevindingen zijn:

- Een leuk én leerzaam dagje uit blijft met 31,55% de hoofdreden om Loevestein te bezoeken. Interesse in cultuur en geschiedenis blijft op plek twee staan met 17,79%. Nieuw dit jaar is dat we enkele evenementen zoals het Riddertoernooi en het Sintfestijn hebben toegevoegd als reden. Zo'n 12% van onze bezoekers komt voor een specifiek evenement.
- Het kasteel zelf blijft met 64% de belangrijkste reden om voor Loevestein te kiezen. De tijdelijke tentoonstelling Tegenpolen was voor minder bezoekers een reden om te komen dan de tentoonstelling Monddood vorig jaar. Slechts 2.48% kwam speciaal voor Tegenpolen.

- 5,23% van onze bezoekers is vorig jaar ook geweest. Nog eens 10,85% is tussen de 1 en 5 jaar geleden op Loevestein geweest.
- 59% van onze bezoekers vindt de prijs-kwaliteitsverhouding normaal. 34% vindt deze goed, en 7% slecht.
- 65.3% van onze bezoekers heeft een hbo- of wo-opleiding genoten.
- Alhoewel het kasteel in Gelderland ligt, zien we meer bezoekers uit Noord-Brabant en Zuid-Holland. Een mogelijke verklaring is dat er in Gelderland 170 kastelen en adellijke huizen zijn en het daarmee de provincie is met de meeste kastelen. Er is veel meer keuze voor bezoekers. Aangezien we op de grens met de andere twee provincies liggen zijn we voor hen vaak het dichtstbijzijnde te bezoeken kasteel.
- 43,1% bezoekt ons met kinderen t/m 18 jaar en 35,34% bezoekt ons met een partner.

Marketing & Communicatie

De afdeling Marketing & Communicatie heeft in 2024 het opgestelde marketing- en communicatieplan zo goed mogelijk uitgevoerd. In 2024 stond de tentoonstelling Tegenpolen centraal. Hiervoor is een integrale campagne opgezet om diverse doelgroepen aan te trekken en bezoekersaantallen te verhogen. Deze campagne bestond uit online display advertising met meer dan 1 miljoen banner vertoningen, een Digitale Out-of-home campagne (buitenreclame), printadvertenties in landelijk dag- en weekbladen en magazines en radioreclame. Voor een optimaal resultaat met jaarrond zichtbaarheid is een integratie met Google Ads en Social Advertising gerealiseerd. Daarnaast zijn er nog verschillende andere specifieke campagnes gedraaid rond evenementen als het Riddertoernooi, Sintfestijn en Kerst met Scrooge. Dit in aanvulling op de jaarrond marketing voor een dagje weg, de zakelijke markt en scholen.

Interne communicatie

Medewerkers van Slot Loevestein moeten goed op de hoogte worden gehouden van alle ontwikkelingen. Zij horen deze uit eerste hand te krijgen en niet via de media. Daarom organiseert het MT vier keer per jaar een Loevesteinberaad voor het vaste personeel en vrijwilligers waar de actualiteit de revue passeert, maar waar ook ruimte is voor een praatje met collega's. Tienmaal per jaar ontvangen alle medewerkers de Nieuwsflits waarin informatie wordt gedeeld uit het Managementteam overleg, personeelsmededelingen en natuurlijk welke activiteiten er komen en zijn geweest. De afdelingshoofden zorgen ervoor dat tijdens de team overleggen relevante informatie met snelle en/of grote impact al besproken wordt.

Samenwerkingen kortingsacties

Vriendenloterij, Plus dagje uit, Tripper, van der Valk en Riveer; zomaar een greep uit intermediairs waar wij als Loevestein in 2024 zaken mee hebben gedaan. Acties als deze leveren ruil van een schappelijke korting op de toegangsprijs grotere naamsbekendheid voor het slot.

Mediawaarde

In 2024 zijn in totaal 1.069 berichten over Loevestein verschenen in print en online. Dat is een daling ten opzichte van 2023. Het totaal aantal berichten is exclusief alle vermeldingen op radio en TV.

Onderwerp	Aantal berichten	Bereik in views (excl doorplaatsingen)	Mediawaarde
Totaal aantal artikelen	1.069	777.906.421	€ 4.784.874
Tegenpolen			
Riddertoernooi	46	13.622.780	€ 18.168,-
Sinterklaas	36	13.806.731	€ 16.455,-
Kerstvakantie (eigen programmering)	53	47.807.831	€ 461.764,-
Scrooge TV	81	71.061.099	€ 164.025,-
100.000 ^e bezoeker	9	12.122.000	€ 9.089,-

Artikelen met de grootste mediawaarde zijn:

- Mezza landelijk – December 2024 - 'Ga je nog iets leuks doen' – vermelding van onze kerstvakantie
- KEK Mama – December 2024 – Het wordt een winter vol avontuur – vermelding van onze kerstvakantie
- Elsevier Magazine – Januari 2024 – Overal water – drone foto n.a.v. het hoge water
- Telegraaf – Januari 2024 - Loevestein van het slot – artikel n.a.v. weer opengaan na het hoge water

TV

Slot Loevestein schitterde als prachtig decor in het tv-spektakel Scrooge Live. Het haalde 847.000 kijkers op Omroep Max en zorgde daarnaast in de aanloop ernaar toe voor een hele goede landelijke zichtbaarheid.

Daarnaast kwamen de Bankzitters op bezoek voor een Youtube video en bungelden Jurre en Sahil in het programma 'Proefkonijnen' uit onze poorttoren om te onderzoeken of mensenhaar echt zo sterk is als sprookjesprinses Rapunzel doet lijken.

3) Collectie

Collectiebeleid

In dit laatste jaar van de beleidsperiode 2021-2024 is ook het collectiebeleid onder de loep genomen. In navolging van de nieuwe beleidsperiode, zijn voorbereidingen getroffen voor een nieuw collectieplan, dat voortvloeit uit het vorige collectieplan en de al dan niet behaalde doelen daaruit. Ook het inspectierapport van de Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed en de herpositionering en herinrichting die in deze beleidsperiode worden gerealiseerd, zijn in deze voorbereidingen meegenomen. In de vorige beleidsperiode lag de nadruk op verbetering van de basisregistratie, fotografie en betere verpakking van de collectie. Nu dit project ten einde loopt, werken we toe naar een meer inhoudelijke ontsluiting van de collectie, met behulp van intern en extern onderzoek en (digitale) kennisdeling. De inhoudelijke doelen die voor het nieuwe collectiebeleidsplan zijn geformuleerd, liggen met name in het vergroten van de verbinding met Loevestein als fysieke plek én de zeven eeuwen verhalen ten behoeve van de doorontwikkeling van Loevestein en herinrichting van het ensemble. Het hoofddoel daarbinnen is het vergroten van de inzetbaarheid en toegankelijkheid van de collectie.

Onderzoek

In 2024 is vanuit collectie veel onderzoek gedaan ten behoeve van de herinrichting én de tijdelijke expositie van 2025 over oorlogsrecht en 400 jaar De Iure Belli ac Pacis. Voor de herinrichting zijn daarbij forse stappen gezet in zowel uitgebreide contentschema's als collectielijsten, die gebruikt worden in de dialoogrondes in de tender naar een design & build team. Daarnaast levert het doorlopende werk van de Archeologische Werkgroep Loevesteyn

regelmatig mooie resultaten op. Zo wordt naar aanleiding van 25 jaar onderzoek naar onze alchemie collectie door Erik Weber, aangevuld door onderzoek naar kogels bij de RCE, binnenkort een artikel opgenomen in het tijdschrift Vormen uit Vuur. Over deze collectie en de bevindingen uit zijn onderzoek.

Collectievorming

Op het gebied van collectievorming is in voorbereiding naar het nieuwe collectiebeleidsplan gekeken naar de verzamelgebieden waarop een aanscherping komt in relatie met de huidige propositie van het museum. Daarnaast is er in 2024 een aantal aankopen gedaan, waaronder een pamflet over de veroordeling van Rombout Hogerbeets uit 1619 en een traktaat van Eduard Popius uit 1624. Ook is een aantal schenkingen ontvangen, zoals een bijzondere tegel van Plateelbakkerij Rozenburg met een mooie afbeelding van Loevestein.

Collectiebeheer

In januari 2024 is het Toetsingskader beheer collecties Erfgoedwet van de Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed aangepast. In het kader daarvan voert de Erfgoedinspectie de komende 4 jaar fysieke inspecties uit bij alle rijksmusea. Slot Loevestein had de eer als eerste te worden bezocht. Uit deze fysieke inspectie die medio 2024 door de Inspectie is uitgevoerd, komt naar voren dat het beheer van de rijkscollectie door Rijksmuseum Slot Loevestein in het algemeen voldoet aan de normen die zijn gesteld in de Erfgoedwet. Op enkele onderdelen zijn de beheerstaken voor verbetering vatbaar, waartoe de Inspectie een aantal aanbevelingen doet. Deze aanbevelingen nemen wij ter harte en zijn onderdeel van het door externe experts geleide traject naar het nieuwe collectieplan, dat wordt geschreven voor de volledige periode tot 2032.

Registratie en documentatie

Op het gebied van de collectiedocumentatie is flinke voortgang gerealiseerd. Met zowel collectiefotografie, duurzaam opgepakt door twee collectievrijwilligers, als met de doorlopende werkzaamheden in de collectiedocumentatie. Ook is er dit jaar begonnen met een project waarin het bedrijfsarchief van Slot Loevestein wordt uitgezocht door vrijwilligers. De verwachting is niet dat hier nog collectiemateriaal uit zal komen, maar er zijn al wel ontdekkingen gedaan van verschillende brieven uit de 17e eeuw die te zijner tijd aan een archief geschonken zullen worden.

Beheer en behoud

Naast de standaardprocedures, zoals de periodieke klimaat- en standplaatscontroles, hebben in 2024 ook (voorbereidingen voor) behoudsprojecten plaatsgevonden. Er is een kleinschalige restauratie van drie prenten gerealiseerd door RNA-restauratie in Amsterdam. De nieuwe prenten hebben een passend passe-partout gekregen en een van onze oudere prenten is na tentoonstelling ook voorzien van een nieuw passe-partout (S1987-37a, in bruikleen van de stichting vrienden van slot Loevestein). Daarnaast zijn twee specialisten op het gebied van historische wandschilderingen aan de slag gegaan met een onderzoek naar de staat van al onze schilderijen. Met als doel te komen tot een goed plan van aanpak voor behoud en eventuele restauraties. Met dit plan van aanpak kan externe financiering worden geworven, zodat in de periode van herinrichting ook de nodige aandacht aan deze bijzondere onderdelen binnen onze gebouwen geschonken kan worden.

4) Cultureel ondernemerschap

Horeca

Voor Slot Loevestein is de horeca een belangrijk onderdeel, zowel in service richting museumbezoekers als ook binnen de commerciële activiteiten. Loevestein kiest een duidelijke museale koers. Het is van belang dat we oog blijven houden voor een goede balans tussen de inhoud en museale koers die het museum heeft ingezet en de commerciële activiteiten die het nodig heeft voor een gezonde bedrijfsvoering. In voorgaande jaren zijn naast de Taveerne extra horecagelegenheden ingezet, de Barak en de Remise, om zo op drukke momenten de bezoekers te spreiden. Doel hiervan is om de werkdruk te verminderen en de kwaliteit hoog te houden. We voorzien door de stijging van het aantal bezoekers dat dit in de toekomst meer aandacht behoeft. In 2024 hebben wij de werkwijze in de Taveerne aangepast. De gerechten worden nu standaard vanaf het buffet gepresenteerd en niet meer op bestelling. Hierdoor is de werkdruk verlaagd en hebben wij ervoor kunnen zorgen dat de omloopsnelheid in de Taveerne is gestegen. Hierdoor is in 2024 een gemiddelde besteding van € 5,14 per bezoeker behaald. In 2024 hebben wij ons aangesloten bij de inkooporganisatie AR Concepting t.b.v. betere inkoopvoorwaarden.

In 2024 hebben we voor het 15^e jaar op rij het Green Key certificaat mogen ontvangen, waarvan de laatste jaren Green Key Gold. Provincie Gelderland wil in 2050 klimaatneutraal zijn en ondersteunt daarom ondernemers in de Horeca, Zorg en Catering met het programma Gelderland van Morgen. In het kader hiervan is Loevestein in 2024 uitgenodigd deel te nemen aan een impactonderzoek. Greendish heeft een meting uitgevoerd om in kaart te brengen hoe duurzaam en gezond het voedselaanbod is. Na de beginmeting zijn we gericht aan de slag gegaan met zowel het verder aanscherpen van het inkoopbeleid als het kritisch kijken naar verspilling van voedsel door gasten. Hiermee dragen we bij aan een duurzaam voedselaanbod in Gelderland.

Museumwinkel

De museumwinkel biedt een afwisselend aanbod. De producten hebben een link met de thematiek, de tentoonstellingen en activiteiten van het kasteel. Bij de keuze van de producten wordt ook gekeken naar het duurzaamheidsaspect. Waar komen de artikelen vandaan? Wordt er veel plastic verbruikt bij de vervaardiging? De omzet is hoger dan in 2023, al zien wij nog veel kansen om deze omzet te verhogen. Met name de locatie van de winkel heeft veel invloed hierop. Dit gegeven wordt meegenomen in de herinrichtingsplannen.

Zakelijke Verhuur

Ook voor 2024 gold dat voor Loevestein cultureel ondernemerschap essentieel is om de museale en educatieve activiteiten te kunnen financieren. De ingezette tendens dat met de komst van het Brouwhuis en het Tuighuis grotere groepen ontvangen kunnen worden, is in 2024 doorgezet. Ondanks dat de afdeling Publiek & Communicatie (waaronder zakelijke verhuur valt) de nodige personele uitdagingen heeft gekend, is de omzet net wat hoger dan in 2023. Met de komst van een nieuw afdelingshoofd en een salesmanager in respectievelijk september en oktober, kan met grote stappen handen en voeten worden gegeven aan het salesplan dat in juni 2024 is opgesteld.

(Inter-)nationale riviercruiseorganisaties

In 2024 heeft Loevestein de eerste stappen gezet binnen de riviercruisemarkt om deze doelgroep naar Loevestein te trekken. Riviercruiseorganisatie Tauck heeft ons 21 keer bezocht. De samenwerking verliep naar tevredenheid, de contracten voor 2025 en 2026 zijn ondertekend.

Credits: Slot Loevestein

Bed & Breakfast

Loevestein biedt naast verhuurlocaties ook overnachtingsmogelijkheden. Het betreft vier B&B-kamers die een bezettingsgraad van ruim 30% hebben gehad in 2024. Het landelijke gemiddelde is 27%. De omzet in 2024 bedraagt € 87.336. In 2024 is naar de staat van de kamers gekeken en zijn de nodige aanpassingen gedaan, zodat we tegemoetkomen aan de wensen van de gasten.

B&B kamers	Aantal		Omzet		Gemiddelde prijs	
	Begroot	Gerealiseerd	Begroot	Gerealiseerd	Begroot	Gerealiseerd
	2024	2024	2024	2024	2024	2024
Commandeurskamer	80	64	17.541	13.831	219,27	216,11
Commieskamer	130	100	17.771	14.369	136,70	143,69
Officierskamer	130	110	28.505	23.734	219,27	215,76
Soldatenhuisje	140	153	25.560	27.603	182,57	180,41
Horeca			10.624	7.800		
	480	427	100.000	87.336		

5) Projecten

Slot Loevestein werkt naast de reguliere bedrijfsactiviteiten ook aan vele projecten, zoals de tijdelijke tentoonstellingen, herinrichting en doorontwikkeling. Voor het projectmanagement hiervan en de fondsenwerving om deze projecten te realiseren is sinds 2021 de functie projectmanager Beleid & Ontwikkeling ingevuld. In 2024 zijn de onderstaande projecten afgerond of is gewerkt aan langlopende projecten.

Doorontwikkeling Munnikenland – Slot Loevestein

Loevestein heeft een duidelijke keuze gemaakt om de activiteiten te ontvlechten en de museale functie voorop te stellen. Dat betekent dat meer ruimtes binnen de vesting worden toegevoegd aan de museale beleving van de bezoekers en dat het slot enkel een museale invulling krijgt. Loevestein bereidt zich voor op een grootschalige museale herinrichting om de verschillende tijdslagen en de historische gebeurtenissen beter te duiden (toelichting hierover is te vinden in hoofdstuk 2 Museum). Het slot zelf wordt dus niet meer ingezet voor zakelijke verhuur. Dit wordt nu aangeboden in de tijdelijke voorziening Het Brouwhuis. Op die manier genereren we extra eigen inkomsten. Voor de educatieve opvang is een tweede tijdelijke voorziening Het Tuighuis beschikbaar. In de ambities die Loevestein zich heeft gesteld, is dit niet voldoende en heeft het structurele ruimte binnen de vesting nodig voor het genereren van eigen inkomsten. Ook het natuurgebied rondom Loevestein willen we graag integreren in het historische verhaal. We onderzoeken het toevoegen van museale onderdelen, maar ook de mogelijkheid van een bezoekerscentrum incl. overnachtingsmogelijkheden.

Sinds 2021 werken we in samenwerking met diverse stakeholders gestaag aan een Masterplan, waarin niet alleen de museale herinrichting, maar ook de Doorontwikkeling Munnikenland-Slot Loevestein toegelicht wordt. Dit Masterplan is in concept gereed en zal begin 2025 worden gepresenteerd aan een stuurgroep met bevoegde bestuurders. Voor de financiering van het vervolgtraject hopen we weer onderdeel van de nieuwe RegioDeal te mogen uitmaken.

Genieloods

De Genieloods is een onderdeel van het bovengenoemde Masterplan. De Genieloods zal museaal ingezet worden als auditorium voor symposia en openingen. Daarnaast zal deze ruimte ingezet worden voor zakelijke verhuur, waardoor structureel inkomsten kunnen worden gegenereerd. Met de bevoegde instanties is bepaald dat dit onderdeel al eerder kan worden opgepakt. Met deze bevoegde instanties is inmiddels overeenstemming over de locatie en wordt begin 2025 ook het ontwerp ter goedkeuring aangeboden. Vervolgens kan de aanvraag voor een bouwvergunning en de werving van de benodigde financiële middelen van start gaan. Intentie is om de realisatie hiervan aan de museale herinrichting te koppelen.

Brug voor bezoekers met een beperking (achterzijde slot)

Om ook bezoekers met een fysieke beperking het slot te laten beleven is in 2024 de noodbrug aan de achterzijde van het slot aangepast naar een brug voor deze doelgroep (mensen die rolstoelafhankelijk of slecht ter been zijn). Zij kunnen hierdoor de gehele eerste verdieping (Ridderzaal, Grote Camer en de Slotkeuken) bezoeken. De opening hiervan zal begin 2025 plaatsvinden, wanneer ook het pad ernaartoe gereed is.

Credits: Slot Loevestein

Mobiliteit

Historisch gezien is er een goede reden waarom Loevestein zo moeilijk bereikbaar is. Vandaag de dag is het nog steeds een uitdaging voor de bezoekers om bij deze vesting op het eiland tussen de rivieren te komen. Tegelijkertijd vragen aanpassingen in de mobiliteit ook een lange voorbereidingstijd. Met de verschillende vervoerders en lokale en regionale overheden wordt hierover regelmatig overleg gevoerd. Ons doel is om een OV-hub te worden voor verbindingen tussen de provincie Gelderland en de provincie Noord-Brabant. Voor Loevestein is dit van belang voor een betere bereikbaarheid door bezoekers zonder eigen vervoer. Daarbij hopen we zo bij te dragen aan het voorzieningenniveau in de regio. In de gesprekken met de diverse overheden wordt ook meegenomen dat een omvangrijke aanpassing aan zowel de A27 en de A2 gepland

staan. In 2022 is bij de parkeerplaats van Loevestein een halte gerealiseerd voor de RRR-taxi. Deze vervoersoptie was lastig te vinden binnen de OV-app.

Aanlegsteiger

Eind 2022 is de aanlegsteiger met een kleine aanpassing gereed gemaakt voor de ontvangst van een riviercruiseboot en het aanleggen van de nieuwe elektrische veerboten van Riveer. Sinds 2024 worden deze elektrische schepen in gezet en ontvangen we gasten van riviercruiseorganisatie Tauck. De aanlegsteiger beschikt momenteel nog niet over de mogelijkheid om zowel veerboten van Riveer als ook riviercruiseboten gelijktijdig te laten aanleggen. Doel is om de steiger in de toekomst verder aan te passen of een alternatieve locatie te vinden om juist wel gelijktijdig allerlei watervoermaatschappijen te kunnen ontvangen. Inmiddels worden hierover gesprekken gevoerd met Rijkswaterstaat. De aanpassing van de steiger valt ook onder het project Doorontwikkeling Munnikenland-Slot Loevestein (zie onder projecten verdere toelichting).

6) Samenwerkingspartners en financiers

Intensieve samenwerking met diverse organisaties is voor een culturele, open instelling als Loevestein van groot belang. Loevestein draagt hierin bij en profiteert van kennisoverdracht, versterking van de museale sector, regionale ontwikkeling op cultureel en toeristisch-recreatief vlak, draagvlak bij organisaties en omgeving, educatieve ontwikkeling binnen de culturele sector, etc.

Slot Loevestein is bevoorrecht met betrokken Leenheren en -vrouwen via de Stichting Vrienden van Slot Loevestein. Deze stichting bestaat al sinds 1969 en steunt Loevestein bij diverse projecten die Loevestein verder ontwikkelen. De steun vanuit en de sterke relatie met de Leenheren en -vrouwen dragen tevens bij aan een maatschappelijk draagvlak binnen de gemeente en regio. Met het bestuur werken we aan een toekomstbestendige samenwerking.

Loevestein is aangesloten bij en werkt samen met veel verschillende organisaties, waaronder: Ministerie van OCW, De Museumvereniging, Stichting Forten Nederland (voorheen Liniebreed Ondernemen), Stichting Vestingdriehoek, Bureau voor Toerisme Rivierenland, Gelderse Streken, Topkastelen, NBTC Holland Marketing, Coöperatie Erfgoed Gelderland, Kunsten '92, Stichting Kastelen, Buitenplaatsen en Landgoederen (sKBL), Ondernemersvereniging VNO/NCW, Bedrijvenkring Bommelerwaard, Staatsbosbeheer, Waterschap Rivierenland, Rijkswaterstaat, Dunea, Provincie Gelderland (o.a. Pact van Loevestein), gemeente Zaltbommel, gemeente Altena, gemeente Gorinchem, gemeente West-Betuwe en Riveer.

De Vestingdriehoek is een stichting en een toeristisch samenwerkingsverband tussen de gemeenten Zaltbommel, Gorinchem, Altena en West-Betuwe en Fort Vuren en Slot Loevestein. Als verbindende schakel is de veerdienst Riveer incl. watertaxi van grote betekenis. De samenwerking binnen de Vestingdriehoek bestaat meer dan 20 jaar en is van betekenis voor Loevestein en de regio. Daarnaast draagt Loevestein ook bij aan de ontwikkeling van streekmarketing van de Bommelerwaard en is zij vertegenwoordigd in de klankbordgroep en het bestuur.

Slot Loevestein werkt aan het project de toeristisch-recreatieve doorontwikkeling van Loevestein en het Munnikenland (ruim 600 hectare natuurgebied rondom Loevestein). We doen dit samen met het Rijk, provincie Gelderland, gemeenten Zaltbommel, Gorinchem en Altena, Staatsbosbeheer, Waterschap Rivierenland, Rijkswaterstaat en Dunea. Een deel van de opgaven betreft de (her-)bouw van (historische) gebouwen, kansen van de riviercruisemarkt en het realiseren van duurzame energievoorziening.

Slot Loevestein is onderdeel van de erfgoedtafel Oude Hollandse Waterlinie en het netwerk van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Als onderdeel van het laatste netwerk heeft Slot Loevestein de UNESCO Werelderfgoed-status.

Net als in 2022 ligt de ontwikkeling van een Nationale Park nieuwe stijl (NL Delta), met Slot Loevestein als toegangspoort, nog altijd voor herbezinning bij het Ministerie van Economische Zaken. We hopen dat dit project in enige vorm nog doorgang kan krijgen en uiteindelijk bijdraagt aan meer binnenlandse en buitenlandse bezoekers die kennis kunnen maken met dit unieke landschap en de daarbij behorende bijzondere cultuurhistorie. Door het stilvallen van de ontwikkeling van een Nationaal Park nieuwe stijl (NL Delta) heeft Slot Loevestein actief de samenwerking opgezocht met de culturele iconen van het gebied, het Biesboschmuseum en Stichting Kinderdijk, om programma's en activiteiten op elkaar af te stemmen en om elkaar te versterken.

Met de tentoonstelling Tegenpolen en de publieke en educatieve activiteiten hebben we in 2024 polarisatie centraal gezet. Net als tijdens de thema's in de afgelopen jaren werken we weer samen met relevante organisaties, zoals Humanistisch Verbond, Cambium College in Zaltbommel en Internationaal Film Festival Gorinchem. Hiermee bouwen we verder aan de positionering van Slot Loevestein als Rijksmuseum, waarin de eigen geschiedenis wordt verbonden aan actuele thema's gekoppeld aan vrede, vrijheid en recht. In samenwerking met Erfgoed Gelderland en vele Gelderse musea is een pilot gestart om een programma voor mbo te ontwikkelen over 80 jaar Vrijheid in 2025.

De tentoonstelling Tegenpolen is vormgegeven door Mudware en trok net als Monddood in 2023 veel bezoekers. Deze tentoonstelling en de bijbehorende programmering kwamen tot stand door de financiële bijdragen vanuit provincie Gelderland, Stichting Vrienden van Slot Loevestein, Regionaal Stimuleringsfonds Fruitdelta Rivierenland, het Cultuurfonds, vfonds, VSB Fonds, Stichting N. van Ballegooijen, Stichting Teuntje Anna, Coovels Smits Stichting en de Stichting Democratie en Media. Wij zijn dankbaar voor het vertrouwen en de steun die we hebben gekregen.

7) Vastgoed & facilitaire zaken

In 2013 heeft de toenmalige minister van OCW besloten tot de verzelfstandiging van de rijksmusea. Na enkele voorbereidingsjaren was Slot Loevestein onderdeel van een pilot van vijf jaar, waarin het ageerde alsof het de eigenaar van de vesting was. Deze pilot liep eind 2021 af en is vervolgens geëvalueerd. Het Ministerie van OCW heeft besloten om 2022 en 2023 als tussenjaren in te stellen waarin het tot een definitief stelsel met de rijksmusea wil komen. Slot Loevestein heeft zich hierop de afgelopen jaren voorbereid en ook heeft ook onderzocht wat de gevolgen en benodigde randvoorwaarden zijn om goed huisvaderschap op zich te kunnen nemen. Op 20 december 2023 is de nieuwe huurovereenkomst feestelijk getekend en dit markeert een historisch moment. Slot Loevestein staat achter het principe van het stelsel, maar heeft op enkele onderwerpen van de overeenkomst bezwaar gemaakt. Begin 2024 is er alsnog tot een gemeenschappelijke gedragen regeling en randvoorwaarden gekomen.

Ondertussen werkt Slot Loevestein aan verdere verduurzaming en hoopt daarvoor ook op voldoende middelen. Verdere informatie over verduurzaming en het Green Key-certificaat is te vinden onder het hoofdstuk Maatschappelijk verantwoord ondernemen.

De gebouwen en bouwwerken zijn naast de archeologische collectie, etsen en schilderijen de belangrijkste objecten van Rijksmuseum Slot Loevestein. Slot Loevestein ziet het als kerntaak om dit nationale erfgoed te bewaken, in stand te houden en toegankelijk te maken. Slot Loevestein

heeft alle repeterende onderhoudswerkzaamheden uitgevoerd en is zich aan het voorbereiden op een nieuwe fase van groot onderhoud, welke tegelijk met de museale herinrichting moet plaatsvinden. Op basis van de definitieve beschikking voor de huisvestingsvergoeding is er in 2024 een aangepast Meerjarenonderhoudsplan (MJOP) opgesteld.

In 2020 is een visieplan voor het groenbeheer geschreven. Hiermee wordt vastgesteld hoe het groen er over 100 jaar uitziet. Dit plan is gebaseerd op de militaire geschiedenis van deze locatie. In 2024 hebben hierop, behalve het normale groenbeheer, geen activiteiten plaatsgevonden. Wel is met Bosland Advies en gemeente Zaltbommel gekeken naar de staat van de bomen binnen en buiten de vesting en zijn twee oude en aangetaste bomen uit veiligheidsredenen verwijderd. Op basis van de groenvisie wordt in 2025 een geactualiseerd groenplan opgesteld en aan het beleidsplan 2025 – 2028 toegevoegd. De aanwezigheid van de beverfamilies zorgt nog steeds voor schade aan bomen en dijklichamen. Daarover zijn we in gesprek met verschillende overheden.

Veiligheid

Slot Loevestein heeft in 2022 de calamiteitenplannen geactualiseerd. De organisatie beschikt over veel BHV-ers en de interesse voor deelname aan (opfris-)cursussen blijft groot. In maart 2024 heeft een interne BHV-training plaatsgevonden. De meldinstallatie is maandelijks gecontroleerd conform afspraak verzekering.

Op gebied van cyberveiligheid hanteren we een tweetraps-verificatie. In 2022 is een aanvullende verzekering voor cybercriminaliteit afgesloten. Uitgangspunt is dat we dit continu monitoren en actualiseren. In 2025 volgt de overgang naar Windows 11.

De veiligheid van bezoekers, medewerkers en vrijwilligers is voor Slot Loevestein een permanent aandachtspunt. Risico's willen we voor onze bezoekers tot een minimum beperken. Standaard zijn de BHV-trainingen, Arbo-toezicht, HACCP-controle, etc. voor het personeel. Ook de noodverlichting en speeltuin worden maandelijks gecontroleerd. Uiteraard blijft gastvrijheid voor ons van groot belang en zijn passende omgangsvormen voor een veilig klimaat vanzelfsprekend. Tegelijk zien we ook ontwikkelingen in de samenleving waarvoor we onze medewerkers preventief beschermen door training in omgaan met agressie.

8) Personeel & organisatie

Loevestein heeft ook in 2024 verschillende 'bedrijfstakken' binnen de organisatie: het 'museum- en educatiebedrijf', het 'facilitaire bedrijf' voor onderhoud en beheer van het erfgoed en het 'horecabedrijf' met de Taveerne, de partijen en de B&B. Ondanks de breedte van de organisatie wordt jaarlijks kritisch beoordeeld welke bezetting nodig is, met als uitgangspunt de ambities uit het Ambitieplan 2030 en BP2021-2024.

Het Loevestein team bestaat per einde boekjaar uit 58 betaalde medewerkers (46 vrouwen en 12 mannen). Deze medewerkers zijn fulltime, parttime of als oproepkracht in dienst bij Loevestein.

Tabel: Medewerkers verdeling FTE en M/V

Afdelingen	Medewerkers	FTE	Vrouw / Man
Directie & Beleid	2	2.00	1 / 1
Museumbedrijf	15	6.23	12 / 3
Horecabedrijf	13	6.01	10 / 3
Facilitairbedrijf	6	5.17	2 / 4
Communicatie & Publiek	17	8.61	16 / 1
Financiën en Organisatie	5	2.62	5 / 0
Totalen	58	30.64	46 / 12

Een update van het Personeelshandboek Loevestein is eind 2024 voor alle medewerkers gepubliceerd. Naast de voorzitter RvC is een externe vertrouwenspersoon aangesteld en de afdeling HR heeft met de aanstelling van een HR-medewerker in 2022 op diverse vlakken ontwikkeling doorgemaakt. Uit het jaarverslag van de vertrouwenspersoon van Loevestein blijkt dat er vanuit medewerkers van Loevestein in 2024 geen melding is gedaan.

In 2024 hebben we in totaal 4011 uren ziekteverzuim gehad. Gemiddeld is dat 2,12 FTE. Op basis van 58.350 verloonde uren per jaar komen we uit op 6,87% ziekteverzuim.

Vrijwilligers

In 2024 mocht Slot Loevestein opnieuw dankbaar gebruik maken van de inzet van vele vrijwilligers. Het was heel fijn dat er weer een aantal grote evenementen kon worden georganiseerd, zoals Tegenpolen, het Riddertoernooi en het Sintfestijn. Ook is er veel werk verzet door vrijwilligers, zowel door de archeologische werkgroep als daarbuiten, voor het beheer en behoud van de collectie. Vrijwilligers blijven voor Loevestein onmisbaar. Binnen de beleidsperiode wil Loevestein de manier van het 'binden, boeien en behouden' van vrijwilligers moderniseren. In 2025 wordt het vrijwilligersbeleid uitgewerkt en gepubliceerd.

In 2024 heeft Loevestein drie fysieke plenaire overleggen met het personeel en vrijwilligers georganiseerd. Voor het personeel is in het najaar een werkbezoek aan de KMA te Breda, met een rondleiding in het kasteel van Breda georganiseerd.

FINANCIEN

1) Inkomsten

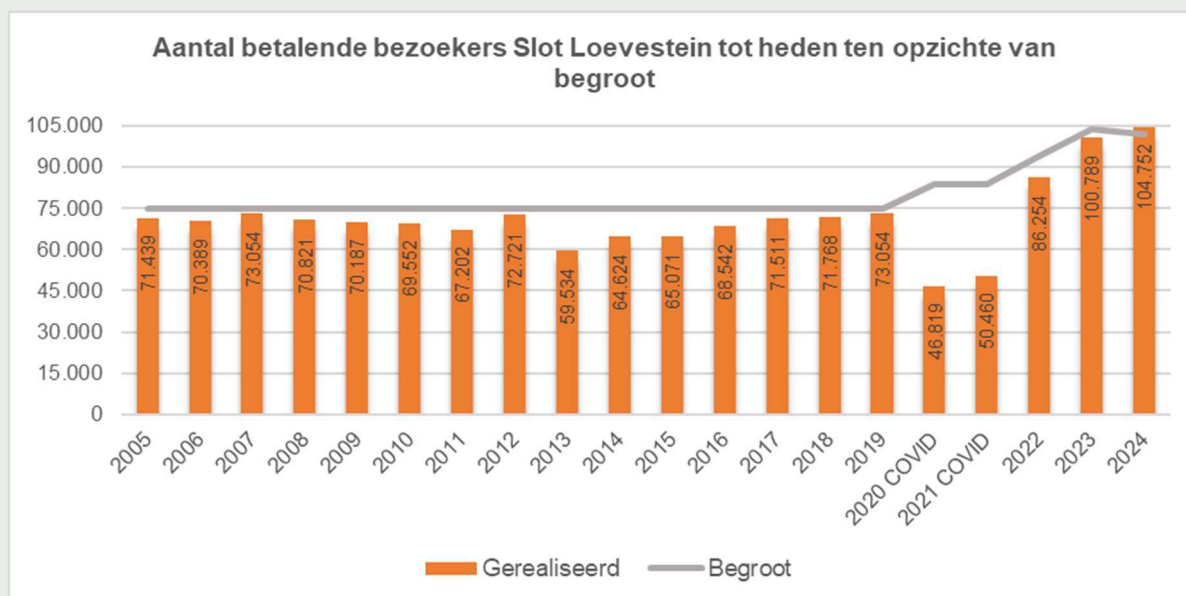
Slot Loevestein ontvangt haar inkomsten uit drie categorieën: Publieksinkomsten (entreegelden, horeca- en winkelomzet), indirecte inkomsten (zakelijke verhuur, B&B, overig) en subsidies (OCW, gemeenten en culturele instellingen). De verschillende inkomstenstromen dienen te zorgen voor een stabiele financiële organisatie en minder afhankelijkheid.

Naast de reguliere en incidentele subsidies worden eigen baten gegenereerd uit de museale activiteiten zoals kaartverkoop en de inkomsten uit het museumcafé, de museumwinkel, de museale evenementen, rondleidingen en kinderfeestjes. Daarnaast zijn er de indirecte inkomsten uit de commerciële activiteiten van de horeca-exploitatie, trouwplechtigheden, foto- en filmopnames en overnachtingen. Als laatste zet Loevestein zich in om via fondsen- en sponsorwervingsactiviteiten nieuwe tentoonstellingen en vernieuwde programmering te kunnen realiseren.

In maart 2024 is de tentoonstelling Tegenpolen geopend, waarvoor in totaal circa € 240.000 is bijgedragen door publieke en private instellingen. Met een eigen bijdrage van circa € 57.000 is extra middelen geworven en is de tentoonstelling vanaf maart 2024 een actueel thema voor het publiek.

Drie van de vier gemeenten in de Vestingdriehoek ondersteunen Loevestein jaarlijks met een vaste bijdrage. De gemeente Zaltbommel met € 50.000, en de gemeenten Gorinchem en Altena elk voor € 10.000. Deze gemeenten, Provincie Noord-Brabant en Staatsbosbeheer hebben ook een belangrijke bijdrage gedaan aan het project Doorontwikkeling Munnikenland - Slot Loevestein. Ook de toekenning van een subsidie van de provincie Gelderland is in dit verband van groot belang, waarmee dit meerjarig project in het kader van de RegioDeal Rivierenland een belangrijke impuls heeft gekregen. Dit meerjarig project heeft als einddatum 31 december 2023 en wordt volledig verantwoord voor 1 april 2024.

Tabel: aantal betalende bezoekers sinds 2005

Tabel: aantal begrote betalende bezoekers per maand sinds 2020

	Begrote aantallen bezoekers Rijksmuseum Slot Loevestein											
	2025		2024		2023		2022		2021		2020	
Maanden	Aantallen	%	Aantallen	%	Aantallen	%	Aantallen	%	Aantallen	%	Aantallen	%
Januari	4.931	4,6%	4.586	4,5%	3.750	3,6%	3.539	3,8%	3.351	4,0%	3.351	4,0%
Februari	6.369	6,0%	5.605	5,5%	3.750	3,6%	6.204	6,6%	5.027	6,0%	5.027	6,0%
Maart	5.342	5,0%	4.687	4,6%	6.000	5,8%	4.546	4,8%	4.189	5,0%	4.189	5,0%
April	8.218	7,7%	10.088	9,9%	8.500	8,2%	5.962	6,3%	5.027	6,0%	5.027	6,0%
Mei	14.896	13,9%	11.209	11,0%	15.500	15,0%	10.080	10,7%	8.378	10,0%	8.378	10,0%
Juni	8.054	7,5%	7.643	7,5%	11.500	11,1%	7.779	8,3%	7.540	9,0%	7.540	9,0%
Juli	10.889	10,2%	11.209	11,0%	11.500	11,1%	12.053	12,8%	10.891	13,0%	10.891	13,0%
Augustus	14.690	13,7%	13.757	13,5%	11.100	10,7%	18.345	19,5%	15.917	19,0%	15.917	19,0%
September	7.294	6,8%	8.152	8,0%	8.000	7,7%	7.618	8,1%	7.540	9,0%	7.540	9,0%
Oktober	9.759	9,1%	8.662	8,5%	14.000	13,5%	10.111	10,7%	7.540	9,0%	7.540	9,0%
November	9.246	8,7%	9.171	9,0%	4.000	3,9%	2.868	3,0%	3.351	4,0%	3.351	4,0%
December	7.191	6,7%	7.133	7,0%	6.072	5,9%	5.142	5,5%	5.024	6,0%	5.024	6,0%
Totaal	106.880	100,0%	101.902	100,0%	103.672	100,0%	94.247	100,0%	83.775	100,0%	83.775	100,0%

Tabel: aantal gerealiseerde betalende bezoekers per maand sinds 2020

	Gerealiseerde aantallen bezoekers Rijksmuseum Slot Loevestein									
	2024		2023		2022 (Covid, 3 wk gesloten)		2021 (Covid, 5,5 mnd gesloten)		2020 (Covid, 3 mnd gesloten)	
Maanden	Aantallen	%	Aantallen	%	Aantallen	%	Aantallen	%	Aantallen	%
Januari	4.872	4,7%	4.592	4,6%	505	0,6%	180	0,2%	2.735	5,8%
Februari	6.377	6,1%	5.387	5,3%	3.172	3,7%	-	0,0%	3.184	6,8%
Maart	5.437	5,2%	4.549	4,5%	13.204	15,3%	10	0,0%	1.282	2,7%
April	8.168	7,8%	9.837	9,8%	7.691	8,9%	446	0,5%	-	0,0%
Mei	14.038	13,4%	10.799	10,7%	9.484	11,0%	201	0,2%	-	0,0%
Juni	7.886	7,5%	7.351	7,3%	7.440	8,6%	4.983	5,8%	3.457	7,4%
Juli	10.374	9,9%	10.952	10,9%	8.317	9,6%	9.922	11,5%	9.771	20,9%
Augustus	14.561	13,9%	13.725	13,6%	11.457	13,2%	17.701	20,5%	11.949	25,5%
September	7.158	6,8%	8.026	8,0%	6.155	7,1%	6.017	7,0%	5.546	11,8%
Oktober	10.085	9,6%	8.796	8,7%	12.131	14,0%	7.242	8,4%	6.385	13,6%
November	7.604	7,3%	9.762	9,7%	3.094	3,6%	2.094	2,4%	1.613	3,4%
December	8.192	7,8%	7.013	7,0%	3.899	4,5%	1.664	1,9%	897	1,9%
Totaal	104.752	100,0%	100.789	100,0%	86.549	100,0%	50.460	100,0%	46.819	100,0%

In rood: Gesloten vanwege coronamaatregelen:

- 13 maart 2020 t/m 31 mei 2020
- 15 december 2020 t/m 3 juni 2021
- 19 december 2021 t/m 25 januari 2022

In 2024 heeft Slot Loevestein voor de tweede maal met 104.752 betalende bezoekers de 100.000-grens bereikt, een stijging van ruim 2% ten opzichte van 2023. Voor 2025 is begroot met 106.880 bezoekers, waarbij het gerealiseerde seizoen patroon van 2024 is aangehouden.

In 2024 zijn voor het eerst dit jaar 1.726 riviercruise bezoekers geweest.

Tabel: verdeling museumkaarthouders en reguliere bezoekers

	Aantallen bezoekers Loevestein verdeeld in reguliere bezoekers en museumkaart bezoekers											
	2025 begroot		2024		2023		2022		2021 (COVID)		2020 (COVID)	
	Aantallen	%	Aantallen	%	Aantallen	%	Aantallen	%	Aantallen	%	Aantallen	%
Reguliere bezoekers	73.104	68,4%	66.050	63,1%	67.496	67,0%	62.015	71,7%	34.131	67,7%	30.354	64,8%
Volwassenen (vol tarief)			16.218	15,5%	19.516	19,4%	19.984	23,1%	15.942	31,6%	15.195	32,5%
Kind (minderjarig tarief)			4.277	4,1%	6.036	6,0%	6.897	8,0%	5.004	9,9%	9.651	20,6%
Gratis			4.606	4,4%	5.285	5,2%	12.699	14,7%	1.923	3,8%	1.122	2,4%
Schoolverband			5.767	5,5%	6.540	6,5%	3.814	4,4%	-	0,0%	-	0,0%
Overige tarieven/acties			35.182	33,6%	30.119	29,9%	18.621	21,5%	11.262	22,3%	4.386	9,4%
Museum kaart bezoekers	30.936	28,9%	36.976	35,3%	33.293	33,0%	24.534	28,3%	16.309	32,3%	16.465	35,2%
Volwassenen			26.944	25,7%	25.605	25,4%	18.284	21,1%	12.225	24,2%	11.297	24,1%
Kind (tm 18 jaar)			10.032	9,6%	7.688	7,6%	6.250	7,2%	4.084	8,1%	5.168	11,0%
Riviercruise bezoekers	2.840	2,7%	1.726	1,6%	-	0,0%	-	0,0%	-	0,0%	-	0,0%
Totaal	106.880	97,3%	104.752	100,0%	100.789	100,0%	86.549	100,0%	50.440	100,0%	46.819	100,0%

In 2024 zien we dat het procentuele aantal bezoekers met een Museumkaart weer is toegenomen en is een verdeling van 65% - 35 % gerealiseerd. In 2025 verwachten we een afname van Museumkaart-houders waardoor een verdeling van 71% - 29% is begroot.

Tabel: omzet per relevante bezoeker

	Omzetten uitgedrukt per relevante bezoeker											
	2025 (begroot)		2024		2023		2022		2021		2020	
	Aantallen		Aantallen		Aantallen		Aantallen		Aantallen		Aantallen	
Reguliere bezoekers	73.104		66.050		67.496		62.015		34.131		30.354	
Museumkaart bezoeker	30.936		36.976		33.293		24.534		16.309		16.465	
Riviercruise bezoeker	2.840		1.726		-		-		-		-	
Totaal bezoekers	106.880		104.752		100.789		86.549		50.440		46.819	
	Omzet	€ p/bez	Omzet	€ p/bez	Omzet	€ p/bez	Omzet	€ p/bez	Omzet	€ p/bez	Omzet	€ p/bez
Entreegelden (/reguliere bezoekers)	738.355	10,10	670.241	10,15	584.930	8,67	531.326	8,57	360.328	10,56	315.960	10,41
Museumkaarten /(museumkaart)	273.862	8,85	306.246	8,28	318.954	9,58	260.449	10,62	147.939	9,07	131.489	7,99
Taveerne (/ totaal bezoekers excl. riviercruise)	451.143	4,34	461.365	4,48	379.047	3,76	351.511	4,06	230.263	4,57	174.138	3,72
Winkelverkoop (/totaal bezoekers)	85.932	0,80	70.535	0,67	55.878	0,65	67.406	0,78	37.044	0,73	15.524	0,33
Rondleidingen	30.000		26.414		30.696		25.054		7.437		2.795	
Totaal	1.579.292	14,78	1.534.801	14,65	1.379.505	13,69	1.235.746	14,28	783.011	15,52	639.906	13,67

De gemiddelde totale omzet per bezoeker is met € 14,65 in 2024 toegenomen ten opzichte van 2023. Voor 2025 is een stijging begroot naar € 14,78, wat onderbouwd wordt door een efficiencyverbetering binnen horeca en sales.

2) Exploitatieresultaat

In 2024 is een positief exploitatieresultaat gerealiseerd van € 85.823. De begroting 2024 ging uit van een sluitende begroting. Deze positieve overschrijding van het resultaat is hoofdzakelijk veroorzaakt door de geïndexeerde subsidiebijdragen van het ministerie van OCW en een materiële extra bijdrage van de zakelijke partij Tauck USA uit de riviercruisesector. Ook de hogere realisatie van de opbrengsten bij de Taveerne en winkelverkoop als gevolg van een hoger aantal bezoekers hebben het resultaat positief beïnvloed. Tot slot geeft het saldo rentebate en bankkosten een positieve impuls die niet begroot was.

TOEKOMSTVISIE EN CONTINUITEIT

1) Algemeen

De bouw van het kasteel begon in 1357. Door de eeuwen heen had het kasteel verschillende functies, maar was voornamelijk van militaire betekenis. De militaire functie ging in 1951 verloren. Pas sinds 1994 is het rijksmonument Loevestein verzelfstandigd als stichting Museum Slot Loevestein. Als rijks-gesubsidieerd museum valt het onder het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

In 2021 is Loevestein met alle rijksmusea opgenomen in de Erfgoedwet. Dat geeft Loevestein de lang verwachte erkenning van de nationale status, stabiliteit om te kunnen werken aan de verdere ontwikkeling en te bouwen aan de toekomst. Tevens is Loevestein als onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie in 2021 een Unesco werelderfgoed. Sinds 2022 is de statutaire naam van het museum gewijzigd in Stichting Rijksmuseum Slot Loevestein.

Na de coronaperiode zien we dat het publiek gaandeweg musea weer graag bezoekt en ook op zoek is naar (buiten-)ruimte, stilte en bezinning. Dit heeft Slot Loevestein volop te bieden. Tegelijkertijd is polarisatie toegenomen, waardoor de tentoonstelling 'Tegenpolen' actueler en relevanter is dan we van tevoren hadden kunnen bedenken. Voor deze tentoonstelling werkten we samen met het Humanistisch Verbond. Deze lijn zetten we voort met een tentoonstelling over (humanitair) Oorlogsrecht, waarvoor we samenwerken met het Rode Kruis en Kidsright/Kindervredesprijs. In toenemende mate zoeken we een participatieve manier van samenstellen en programmeren, waarmee we een zo groot mogelijk maatschappelijke impact willen bereiken. Tegelijkertijd werken we aan de aantrekkelijkheid en beleving van Slot Loevestein.

Ook in 2024 hebben we gewerkt aan de samenstelling van en expertise binnen het team. Met enkele nieuwe managers en teamleden gaan we de kwaliteit van het verblijf en de beleving en productontwikkeling op een hoger niveau brengen. Loevestein is een sterk merk op gebied van cultuur en erfgoed, toerisme, zakelijke evenementen, bruiloften en partijen; dat is in 2024 opnieuw gebleken. We blijven schaven aan onze proposities om deze plek in te blijven nemen. Loevestein is ook een gewilde werkplek, waarvoor we zoveel mogelijk werknemers in de nabijheid zoeken. We beseffen dat we regionaal als werkgever en als afnemer van diensten en producten een belangrijke rol vervullen op economisch vlak. Dit gaan we de komende jaren verder uitbouwen. Door de sterk stijgende kosten en salarissen, inclusief de noodzaak en wens om fair pay en fair share toe te passen, blijven een volwassen formatie en kostenbeheersing ook voor de toekomst een uitdaging.

Tot slot is Loevestein als eiland tussen de rivieren kwetsbaar op mobiliteitsgebied. Verkeersdrukte en files beperken de toegangswegen naar het museum. Bezuinigingen en personeelstekorten bij de veerponten kunnen de bereikbaarheid over het water belemmeren. Met partners, gemeenten en provincies werken we eraan dit te ondervangen en te verbeteren.

2) Werkbegroting 2025

Hieronder is de begroting van 2025 weergegeven, welke aansluit aan de meerjarenbegroting van het Beleidsplan 2025-2028.

Werkbegroting 2025		Begroot boekjaar 2025	Gerealiseerd boekjaar 2024
		€	€
BATEN			
Eigen inkomsten			
1	Publieksinkomsten binnenland (2+3):	1.515.792	1.534.802
2	Kaartverkoop	948.717	976.488
3	Overige publieksinkomsten	567.075	558.314
4	Publieksinkomsten buitenland	-	-
5	Totaal Publieksinkomsten (1+4)	1.515.792	1.534.802
6	Overige directe inkomsten	8.600	8.600
7	Totaal overige directe inkomsten	8.600	8.600
8	Totaal Directe inkomsten (5+7)	1.524.392	1.543.402
9	Indirecte inkomsten	1.020.547	1.080.170
10	Totaal eigen inkomsten (8+9)	2.544.939	2.623.572
11	Totaal structureel OCW (12+13+14+15))	1.447.771	1.429.693
12	OCW: Regeling specifiek cultuurbeleid (publieksactiviteit)	256.174	256.174
13	OCW: Erfgoedwet onderdeel huisvesting	1.057.916	1.039.838
14	OCW: Erfgoedwet onderdeel collectiebeheer	133.681	133.681
17	Structurele publieke subsidies: gemeenten	70.000	70.000

19	Totale structurele subsidies (11+16+17+18)	1.517.771	1.499.693
20	Incidentele publieke subsidies	23.719	36.288
21	Totaal subsidies (19+20)	1.541.490	1.535.981
	TOTALE BATEN (10+21)	4.086.429	4.159.552

LASTEN

1	Personeelslasten	2.050.372	2.006.998
2	Huisvestingslasten	897.478	834.426
3	Afschrijvingen	83.200	93.408
4	Aankopen	-	-
5	Overige lasten	1.065.204	1.155.265
	TOTALE LASTEN (1+2+3+4+5)	4.096.254	4.090.097
6	Saldo uit gewone bedrijfsvoering (Totale baten - Totale lasten)	-9.825	69.455
7	Saldo rentebaten /-lasten	9.825	16.368
8	Mutaties Aankoopfonds	-	-
	EXPLOITATIERESULTAAT (6+7+8)	-	85.823

3) Resultaatbestemming 2024

	Begroot 2025	Boekjaar 2024
Algemene reserve	-	85.823
Bestemmingsreserve herinrichting 2021-2024	-	-
Bestemmingsreserve Beleidsplan 2032	-	-
Totale Resultaatbestemming	-	85.823

4) Strategie bij tegenvallende inkomsten

Loevestein heeft in het verleden ingezet op inkomsten uit verschillende bronnen. Naast kaartverkoop en omzet als gevolg van het museumbezoek is ook met succes cultureel ondernemerschap getoond door de verhuur van ruimten en het aanbod van horeca. Deze spreiding van de inkomsten blijft voor Loevestein van belang. Loevestein wil naast de dagjesmensen (Nederlandse recreanten) ook nieuwe doelgroepen aanspreken. Daarbij is het behoud van de bestaande doelgroep wel wezenlijk. Door een bredere doelgroep (bij voorkeur ook jonger en meer divers) is een bezoekersgroei makkelijker realiseerbaar en kunnen tegenslagen bij de ene doelgroep door de andere gecompenseerd worden.

Voor de zakelijke activiteiten en horeca zijn betere voorzieningen gerealiseerd waardoor de kansen en mogelijkheden voor verhuur zijn toegenomen. We volgen trends en ontwikkelingen van de markt en analyseren wat door de klant aan faciliteiten en service gevraagd wordt. Marketing en acquisitie zijn daarvoor van doorslaggevende betekenis en moeten in de komende tijd een sterkere rol krijgen.

Voor de ontwikkeling van Loevestein willen we voorkomen dat doelstellingen bijgesteld moeten worden. Door het over de afgelopen jaren opgebouwde eigen weerstandsvermogen met een aantal bestemmingsreserves én door de steun van het Rijk tijdens de pandemie is dat ook niet nodig geweest. Wel is er door de negatieve resultaten ingeteerd op het vermogen en moeten we waken over een verantwoorde reserve zodat verdere ontwikkelingen weer mogelijk worden. Hiervoor zijn in 2024 plannen voorbereid om in 2026 een herinrichting te realiseren binnen de vesting en het kasteel. Extra financiering is hiervoor nodig. Deze behoefte wordt in 2025 na een voorbereiding in 2024 verder uitgewerkt om in 2025 te komen tot goed onderbouwde subsidie- en financieringsaanvragen.

2024 was het eerste jaar zonder hoge kostenoverschrijdingen en met een hogere realisatie van baten dan begroot. In een jaar waarbij sprake is van langdurig ziekteverzuim en enkele personele wisselingen waardoor externe inhuur nodig was is dit een goede meevaller.

5) Risico's en onzekerheden

De borging van Loevestein in de erfgoedwet maakt de kwetsbaarheid van het onderhoud van het erfgoed en de collectie minder groot. Na de coronajaren is Loevestein met in 2023 en 2024 met ruim 100.000 bezoekers hersteld op bezoekersaantallen, maar moet zij alert blijven ten aanzien van politieke verschuivingen of maatschappelijke ontwikkelingen landelijk, maar ook regionaal en lokaal. Ook de steun van de (omliggende) provincie(s) en gemeente(n) is van wezenlijk belang voor de stichting.

Het versterken van de maatschappelijke relevantie en het beter zichtbaar maken van (inter)nationale betekenis van het erfgoed moet voorkomen dat verdere bezuinigingen plaatsvinden.

Naast politieke ontwikkelingen is het voor Loevestein belangrijk om conjuncturele ontwikkelingen te volgen en daarop in te spelen. Door het cultureel ondernemerschap weet Loevestein normaliter substantiële extra inkomsten te genereren, maar door de crises en langzame vergunningverlening werd ook deze inkomstenbron geraakt. Loevestein is zich bewust van het versterkende mechanisme, waarbij tijdens een recessie of grote inflatie niet alleen minder mensen het museum bezoeken, maar ook minder mensen gebruik maken van de horec afaciliteiten, de concurrentie tussen de culturele instellingen groter wordt en factoren als bereikbaarheid van nog grotere invloed zijn. In 2025 zal een de huidige beschrijving van de administratieve organisatie en interne beheersing (AO/IB) worden herzien waarbij de risico's worden geactualiseerd en maatregelen worden beschreven en verantwoordelijkheden duidelijk

gedefinieerd. Dit sluit ook aan op de nieuwe functiebeschrijvingen binnen het functiehuis van Loevestein, wat voor de zomer van 2025 wordt afgerond conform de voorwaarden van de museum cao.

Een financieel risico geldt op dit moment nog voor de ambitie om de museale herinrichting in het voorjaar 2027 te realiseren. Hiervoor worden in 2025 door Loevestein verdere stappen gezet met de samenwerkende partners, om hier tijdig meer zekerheid over te verkrijgen.

6) Toekomstvisie

Rijksmuseum Slot Loevestein is een uniek en omvangrijk monument met museale publieksfunctie binnen het UNESCO werelderfgoed van de Hollandse Waterlinie. Dit Rijksmuseum speelt een belangrijke rol in de geschiedenis van Nederland en de Nederlandse canon. Slot Loevestein vertegenwoordigt belangrijke waarden en verworvenheden binnen onze democratie, met de thema's Vrede, Vrijheid en Recht. Binnen het toerisme en de gebiedsontwikkeling in de gemeente Zaltbommel en de regio Rivierenland neemt Rijksmuseum Slot Loevestein een prominente plek in. In de toekomst wil Slot Loevestein deze rol uitbreiden en groeien op zowel het inhoudelijke als het toeristische vlak. Door aantrekkelijk en relevant te zijn, leuk en leerzaam, zijn we als Rijksmuseum van betekenis voor de samenleving en voor de regio.

Voor de toekomstvisie zijn vier documenten van belang. In het Ambitiedocument 2032 uit 2019 worden de visie en missie van Loevestein beschreven. Bij het opstellen van het Ambitieplan 2032 is rekening gehouden met de uitgangspunten van het cultuurbeleid en de beleidsnotities in de regio. Hierin zijn wezenlijke keuzes vóór de versterking van de museale functie en verbetering van de positionering van het erfgoed gemaakt.

In het overgangsjaar 2020 is hierop voorgesorteerd met het Twintigpuntenplan voor Twintig-twintig (20P20).

In dat jaar is ook het Beleidsplan 2021-2024 opgesteld, dat direct aansluit op het Ambitieplan 2032 en uitgewerkt wordt in de afzonderlijke jaarplannen, zoals eveneens voor 2021, het Hugo de Grootjaar, 2022 Denkend aan Water, 2023 Monddood en 2024 Tegenpolen.

Verder is er een Masterplan ontwikkeld, waarmee Slot Loevestein de gestelde ambities voor 2032 wil behalen. Hierin zijn drie zones van ontwikkeling beschreven: het omringende Munnikenland, de vesting als geheel met daarbij een aanlegsteiger en nieuwe genieloods en het kasteel met de overige museale ruimtes als publiekstrekken. Hiervoor is in 2020 en daarna een Haalbaarheidsonderzoek Doorontwikkeling Munnikenland en Slot Loevestein uitgevoerd. Staatsbosbeheer en het Waterschap Rivierenland zijn primaire partners in dit project voor de buitenste zone. In 2023 is gewerkt aan een integrale verhaallijn met een businesscases. De uitkomsten van alle verkenningen en onderzoeken zijn in een Masterplan gebundeld dat in het voorjaar 2024 aan de stakeholders werd gepresenteerd. Hierin is eind 2024 de focus komen te liggen op de museale make-over van het kasteel, de soldatenhuisjes en overige museale ruimtes.

Al jaren is Loevestein voorloper in de verduurzaming. Om die reden zijn we trots dat we een Green Key label Gold hebben. Duurzaamheid gaat over milieu, middelen en mensen, zoals we die terugzien in de Sustainable Development Goals. We blijven ons in die richting verder ontwikkelen. Dat betekent dat we ons blijven richten op diversiteit, inclusie en toegankelijkheid, burgerschap en democratische verworvenheden, schoon water en beperking van uitstoot, hergebruik, duurzame energie en meer, zoals dat bij maatschappelijk verantwoord ondernemen uitvoerig wordt benoemd.

We zijn geraakt door buitengewone overstromingen, waardoor de toegangsweg naar de vesting gestremd raakte. Hierin zien we duidelijk de dreiging van de klimaatverandering. Extreme hitte of regen blijven voor uitdagingen zorgen voor het verzorgen van publieksactiviteiten en partijen.

Hiervoor zullen extra voorzieningen gerealiseerd moeten worden. Mede daarom is de bereikbaarheid via het water en de vergroting van de capaciteit bij de steiger een prioriteit.

Met al deze op elkaar aansluitende beleidsmatige stappen verwachten we Loevestein landelijk nog sterker te positioneren. Zo kunnen we het belangwekkende erfgoed en de bijbehorende thema's op een hedendaagse en inspirerende manier onder de aandacht brengen bij een publiek van gezinnen met kinderen, toeristen, dagrecreanten en liefhebbers van kunst en/of geschiedenis. Het bestaande momentum met de Erfgoedwet, UNESCO werelderfgoedstatus, toeristisch-recreatieve ambities van de gemeente, Vestingdriehoek en provincie rechtvaardigt niet alleen de ambities, maar geeft ook de benodigde 'Schwung' om de doelen te bereiken.

MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD Ondernemen

Slot Loevestein & de gedragscodes

Loevestein heeft als organisatie een maatschappelijke verantwoordelijkheid. Sterker nog het zit zelfs in ons DNA. Daarom willen we voorbeeld stellend met alle regelgeving en gedragscodes omgaan. De toepassing daarvan is voor ons dus een werkwoord. Het gaat hierbij om de Ethische Code, de Governance Code Cultuur, de Code Diversiteit en Inclusie, de Fair Practice Code, de regels rond het Bezoldigingsbeleid en de richtlijnen rondom Green Key en duurzaamheid. De codes worden jaarlijks benoemd in het jaarverslag van Stichting Rijksmuseum Slot Loevestein.

Ethische Code

Loevestein onderschrijft als lid van de Museumvereniging en als geregistreerd museum automatisch de 'Ethische code voor Musea' van ICOM (International Council of Museums) en past deze ook actief toe. Zo is deze onderschrijving terug te vinden in het Beleidsplan 2021-2024 en 2025-2028 en in het Collectieplan 2021-2024. De uitgangspunten in het collectiebeleid van Loevestein sluiten aan op deze code. Daarbij wordt bij afstoting de LAMO gevolgd.

De bestuurder en Raad van Commissarissen zijn bekend met de ethische code. De ethische code wordt periodiek besproken met alle medewerkers. De code is in 2019 met de medewerkers besproken. In 2020 zijn er nieuwe medewerkers in dienst gekomen die bekend zijn met de code vanuit hun eerdere museale functies.

Ook de vrijwilligers zijn op de hoogte van de Ethische Code. Deze zijn in het verleden besproken tijdens informatiesessies. Dit wordt weer opgepakt zodra men weer bij elkaar kunnen komen.

Governance Code Cultuur

Loevestein heeft de Governance Code Cultuur in de statuten verankerd en past in haar bedrijfsvoering de acht principes van de Governance Code Cultuur toe.

1. De organisatie realiseert haar maatschappelijke doelstellingen door culturele waarde te creëren, over te dragen en/of te bewaren.

Loevestein leeft dit principe binnen deze code actief na. Dit past ook binnen de missie en visie van Loevestein. Loevestein positioneert zich als een platform voor vrede, vrijheid en recht. We volgen hierin de actuele en maatschappelijke vraagstukken rondom o.a. vrijheid van meningsuiting, tolerantie en respect voor elkaars mening en elkaar.

De organisatie Rijksmuseum Slot Loevestein is een stichting met een Raad van Commissarissenmodel. De Raad van Commissarissen is verantwoordelijk voor zijn samenstelling en waarborgt deskundigheid, diversiteit en onafhankelijkheid. Er is expliciet aandacht voor een zo divers mogelijke samenstelling van de Raad.

De directeur, de heer M. Dumrese, is de bestuurder van de stichting en is verantwoordelijk voor de dagelijkse gang van zaken. Het museum bestaat organisatorisch uit een Museumbedrijf, een Facilitair Bedrijf, een Horecabedrijf en stafdiensten.

Inzake externe financiering toetsen we dit ten alle tijden aan onze eigen doelstellingen, normen en waarden.

2. De organisatie past de principes van de Governance Code Cultuur toe en licht toe hoe zij dat heeft gedaan ('pas toe en leg uit'). De organisatie volgt de aanbevelingen op en wijkt daar alleen gemotiveerd van af ('pas toe of leg uit')

Loevestein past de 'Governance Code Cultuur' voor goed bestuur en toezicht in de cultuursector al geruime tijd toe en legt verantwoording af in het jaarverslag. Het jaarverslag is te vinden via de website.

Loevestein hanteert een veiligheidszorgbeleid. Daarin wordt bijvoorbeeld drie keer per jaar de verplichte Risico-Inventarisatie & Evaluatie (RIE-rapport) van de ARBO doorgelopen binnen het MT. Tevens is er een ontruimingsplan voor zowel medewerkers, bezoekers als collectie aanwezig.

In de beleidsperiode 2021-2024 en 2025-2028 zal nadrukkelijk aandacht worden gegeven aan het verder uitwerken en formaliseren van de diverse risicoanalyses. De resultaten hieruit worden besproken in de diverse teams en uiteraard met de Raad van Commissarissen.

3. Bestuurders en toezichthouders zijn onafhankelijk en handelen integer. Zij zijn alert op belangenverstrengeling, vermijden ongewenste belangenverstrengeling en gaan op transparante en zorgvuldige wijze om met tegenstrijdige belangen.

Voor Loevestein zijn integriteit en het voorkomen van ongewenste belangenverstrengeling kernwaarden van de organisatie. Bestuur en Raad van Commissarissen van Loevestein werken goed samen. Dit komt tot uiting via het opzetten van de verschillende commissies (zie punt 7) binnen de Raad, waarin het MT van Loevestein ook onderdeel is. Op de website is de samenstelling van het bestuur en de toezichthouders te vinden alsmede ook de nevenfuncties. Eventuele verstrengeling van belangen wordt in alle openheid besproken. In 2021 en 2022 heeft de Raad van Commissarissen haar eigen functioneren geëvalueerd en besproken. Eén keer onder externe begeleiding en één keer online.

4. Bestuurders en toezichthouders zijn zich bewust van hun eigen rol en de onderlinge verdeling van taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden en handelen daarnaar.

De bestuur en de Raad van Commissarissen onderschrijven de principes van de Governance Code Cultuur. De Raad evalueert jaarlijks of Stichting Rijksmuseum Slot Loevestein de Code naar behoren toepast. De Raad van Commissarissen en de directie zijn zich bewust van de rollen en verantwoordelijkheden.

De Raad bestaat uit zes leden met een eigen profiel. Voor hen geldt een maximale zittingsduur van vier jaar met de mogelijkheid tot één herbenoeming. In 2024 is een zelfevaluatie uitgevoerd en besproken met de Raad.

5. Het bestuur is verantwoordelijk voor de algemene en dagelijkse leiding, het functioneren en de resultaten van de organisatie.

Het bestuur van Loevestein vergadert maandelijks in een Managementteam-vergadering en legt in deze vergadering besluiten vast. Maandelijks vindt ook een overleg plaats met de voorzitter van de Raad van Commissarissen. Elke maand wordt een financiële rapportage en een KPI-overzicht gemaakt.

6. Het bestuur gaat zorgvuldig en verantwoord om met de mensen en de middelen van de organisatie.

In de Remuneratiecommissie van de Raad van Commissarissen wordt het functioneren van de directeur-bestuurder en zijn verantwoordelijkheid voor de algemene en dagelijkse leiding beoordeeld en wordt toezicht gehouden op de verantwoorde inzet van middelen en mensen. Loevestein is een platte organisatie, waarin medewerkers en vrijwilligers viermaal per jaar in een plenair overleg worden geïnformeerd over de doelstellingen en resultaten.

Binnen Loevestein hanteren we een personeels- en vrijwilligershandboek. Medewerkers en vrijwilligers worden regelmatig geattendeerd op de codes in de culturele sector. Daarbij is er een externe vertrouwenspersoon via de Arbo Unie. Loevestein heeft een HR-medewerker en is aangesloten bij de CAO Museum.

7. De Raad van Commissarissen voert zijn toezichthoudende, adviserende en werkgeversrol op een professionele en onafhankelijke wijze uit.

De Raad van Commissarissen vergadert vijf keer per jaar. De Raad van Commissarissen heeft drie commissies ingericht, de Commissie Audit, Bedrijfsvoering en Vastgoed (ABV-cie), de Museale Commissie (Mu-cie) en de Remuneratiecommissie (RemCo). De ABV-commissie en het bestuur komen vijf keer per jaar bijeen. De Museale Commissie en het bestuur twee keer en de Remuneratiecommissie 1 of 2 keer per jaar.

De Raad van Commissarissen adviseert het bestuur waar nodig en treedt op als ambassadeur op externe bijeenkomsten.

8. De Raad van Commissarissen is verantwoordelijk voor de samenstelling en waarborgt daarbij deskundigheid, diversiteit en onafhankelijkheid.

Het bestuur en de Raad van Commissarissen van Slot Loevestein leven de regels van goed bestuur na, zoals geformuleerd in de Governance Code Cultuur. De Raad is evenwichtig samengesteld zodanig dat alle relevante expertisegebieden zijn vertegenwoordigd en de leden ten opzichte van elkaar en van de directie onafhankelijk en kritisch kunnen opereren. Een functie als lid van de Raad van Commissarissen is onbezoldigd. Vacatures worden via de website van Loevestein openbaar kenbaar gemaakt. Bij een vacature wordt steeds opnieuw gekeken welke kwaliteiten en competenties gewenst zijn.

Fair Practice Code

Fair Practice Code is staat voor eerlijke, duurzame en transparante bedrijfsvoering. Loevestein zet zich daarom ook in voor Fair Pay, Fair Share en Fair Chain. Dit heeft zijn beslag gekregen in het ontwikkelde functiehuis van Loevestein, waarin gelijke functies ook gelijk verloond worden en er meer samenhang over de verschillende bedrijfstakken heen is ontstaan.

De toepassing van de Fair Practice Code is opgenomen in het Personeels- en formatiehandboek en in het Beleidsplan 2021-2024 en 2025-2028. Loevestein geeft diversiteit aandacht bij nieuwe vacatures. Er wordt geen onderscheid gemaakt op basis van (culturele) achtergrond, religie, lichamelijke of geestelijke beperking, sociaaleconomische status, leeftijd en gender. Helaas zien wij weinig sollicitanten met een niet-westerse achtergrond. Dat heeft wellicht te maken met de ligging van het museum.

Loevestein streeft ernaar om goed opgeleide en professionele, betaalde medewerkers te hebben in plaats van vrijwilligers. Vrijwilligers zijn voor Loevestein erg belangrijk, maar moeten niet het professionele werk overnemen.

Medewerkers kunnen terecht bij een externe vertrouwenspersoon via de Arbo Unie. Tot nu toe is hier nog geen gebruik van gemaakt.

Code Diversiteit & Inclusie

Loevestein kiest nadrukkelijk voor meer maatschappelijke relevantie van het museum. Dit is terug te vinden in het beleidsplan 2021-2024 en 2025-2028, waarin inclusie en toegankelijkheid belangrijke speerpunten zijn. Daarom wordt ook de Code Diversiteit & Inclusie volmondig gesteund en in praktijk gebracht. De centrale thema's van verdraagzaamheid en tolerantie zijn daar belangrijke voortvloeijsels van. Zo is dit ook een vast onderdeel bij het personeels- en vrijwilligersbeleid, maar ook in de vormgeving en invulling van alle museale activiteiten.

Loevestein is actief bezig met het benaderen van meer diverse doelgroepen. Zo richten we ons bijvoorbeeld op educatieve programmering, waarin voor het onderwijs op alle niveaus binnen het primair en secundair onderwijs raakvlakken zitten, bijvoorbeeld bij Burgerschapsonderwijs, bij vakken als mens & maatschappij (geschiedenis, aardrijkskunde, maatschappijleer), mens & natuur (biologie), Nederlands, filosofie en kunst & cultuur (ckv, kunstvakken, erfgoededucatie). In het verleden is gekeken met de omliggende gemeente of de Nationale Naturalisatiedag op Loevestein kan plaatsvinden. Met de gemeente Gorinchem is eenmaal samengewerkt. Bij de andere gemeenten werd dit uiteindelijk toch als lastig te organiseren gezien.

Voor mensen met een beperking is Loevestein minder goed toegankelijk. Dat heeft te maken met de bouw van het slot en de vesting. Inmiddels is de noodbrug aan de achterzijde van het slot aangepast naar een brug voor bezoekers met een beperking. Hierdoor beleeft deze doelgroep één verdieping van het slot. Ook wordt gekeken naar een andere locatie binnen de vesting voor de tijdelijke tentoonstellingen, waardoor deze wel te bezoeken zijn voor mensen met een beperking.

Tenslotte wordt bij vernieuwing of actualisatie van museumteksten aandacht besteed aan taalgebruik. De teksten, namen en formuleringen nemen we kritisch onder de loep vanuit het perspectief van inclusiviteit.

Green Key en duurzaamheid

Slot Loevestein is Green Key Goud gecertificeerd. Green Key is een bekend internationaal keurmerk voor duurzame bedrijven in de toerisme- en vrijetijdsbranche. Dit keurmerk laat zien dat we met onze hele organisatie ons best doen om de impact van onze onderneming op natuur en milieu te minimaliseren. Daarmee gaan we een stap verder dan de normale wet- en regelgeving vereist.

Energie

Natuur en milieu zijn kernbegrippen in de exploitatie van Loevestein. Ook bij de uitvoering van het Masterplan is gekozen voor een duurzame energievoorziening: Warmte/Koude opslag in de vesting. Loevestein heeft ook een systeem voor zelfzuivering van afvalwater, bijvoorbeeld om de toiletten door te spoelen. Daarnaast wordt gebruik gemaakt van energiebesparende verlichting en wordt het gebruik van openbaar vervoer in combinatie met de veerdiensten gestimuleerd.

Horeca

Onze horeca maakt gebruik van energiezuinige apparatuur. En we ondersteunen de lokale economie door het gebruik van biologische streekproducten, zoals ijs en kaas. Onze koffie is UTZ gecertificeerd en onze melk biologisch. We gebruiken wegwerpartikelen die biologisch afbreekbaar zijn. Wij bieden vegetarische of veganistische mogelijkheden voor onze bezoekers.

JAARREKENING 2024
Stichting Rijksmuseum
Slot Loevestein

1) Balans per 31 december 2024 (na resultaatbestemming)

BALANS PER 31 DECEMBER 2024 (NA RESULTAATBESTEMMING)

		31 december 2024		31 december 2023	
		€	€	€	€
ACTIVA					
Vaste activa					
I	Materiele vaste activa	646.176		465.585	
	Totale vaste activa		646.176		465.585
Vlottende activa					
II	Vorraden	35.796		41.680	
III	Vorderingen	337.749		414.116	
IV	Liquide middelen	1.439.530		1.004.781	
	Totale vlottende activa		1.813.075		1.460.577
TOTALE ACTIVA			2.459.251		1.926.163
PASSIVA					
Eigen vermogen					
I	Algemene reserve	343.147		257.324	
II	Bestemmingsreserves	552.560		552.560	
	Totaal eigen vermogen		895.707		809.884
Voorzieningen					
III	Groot onderhoud	871.536		551.536	
	Totale voorzieningen		871.536		551.536
Langlopende schulden					
	Investeringsubsidie	168.072		49.450	
IV	Totale Langlopende schulden		168.072		49.450
Kortlopende schulden					
	Schulden aan leveranciers	168.207		102.311	
	Belastingen en premies sociale verzekeringen	68.025		66.913	
	Pensioenpremies	43.613		21.450	
	Overige schulden en overlopende passiva	244.091		324.620	
V	Totale Kortlopende schulden		523.936		515.293
TOTALE PASSIVA			2.459.251		1.926.163

2) Categoriele exploitatierekening 2024

	Boekjaar	Begroot	Boekjaar
	2024	2024	2023
	€	€	€
BATEN			
Eigen inkomsten			
1 Publieksinkomsten binnenland (2+3):	1.465.876	1.481.818	1.379.505
2 Kaartverkoop	976.488	936.818	903.884
3 Overige publieksinkomsten	558.314	545.000	475.621
4 Publieksinkomsten buitenland	-	-	-
5 Totaal Publieksinkomsten (1+4)	1.534.802	1.481.818	1.379.505
6 Overige directe inkomsten	8.600	8.600	8.600
7 Totaal overige directe inkomsten	8.600	8.600	8.600
8 Totaal Directe inkomsten (5+7)	1.543.402	1.490.418	1.388.105
9 Indirecte inkomsten	1.080.170	1.122.808	569.229
10 Totaal eigen inkomsten (8+9)	2.623.572	2.613.226	1.957.334
11 Totaal structureel OCW (12+13+14+15))	1.429.693	1.336.345	1.001.953
12 OCW: Regeling specifiek cultuurbeleid (publieksactiviteit)	256.174	200.690	100.345
13 OCW: Erfgoedwet onderdeel huisvesting	1.039.838	1.008.877	774.831
14 OCW: Erfgoedwet onderdeel collectiebeheer	133.681	126.778	126.777

15	OCW: Kaderregeling exploitatiesubsidies onderzoek en wetenschap	-	-	-
16	Structurele publieke subsidies: provincies	-	-	-
17	Structurele publieke subsidies: gemeenten	70.000	70.000	70.000
18	Structurele publieke subsidies: overige	-	-	-
19	Totale structurele subsidies (11+16+17+18)	1.499.693	1.406.345	1.071.953
20	Incidentele publieke subsidies	36.287	-	-
21	Totaal subsidies (19+20)	1.535.980	1.406.345	1.071.953
	TOTALE BATEN (10+21)	4.159.552	4.019.571	3.029.287

LASTEN

1	Personeelslasten	2.006.998	1.990.500	1.837.779
2	Huisvestingslasten	834.426	823.585	670.080
3	Afschrijvingen	93.408	136.709	107.583
4	Aankopen	-	-	-
5	Overige lasten	1.155.265	1.068.777	887.425
	TOTALE LASTEN (1+2+3+4+5)	4.090.097	4.019.571	3.502.867
6	Saldo uit gewone bedrijfsvoering (Totale baten - Totale lasten)	69.455	-	-473.579
7	Saldo rentebaten /-lasten	16.368	-	9.176
8	Mutaties Aankoopfonds	-	-	-
	EXPLOITATIERESULTAAT (6+7+8)	85.823	-	-464.403

3) Resultaatbestemming 2024

	Boekjaar 2024	Begroot 2024	Boekjaar 2023
Algemene reserve	85.823	-	-344.548
Bestemmingsreserve herinrichting 2021-2024	-	-	- 95.000
Bestemmingsreserve Beleidsplan 2032	-	-	- 24.855
Totale Resultaatbestemming	85.823	-	-464.403

4) Kasstroom uit operationele activiteiten 2024

	2024	2023
Resultaat	85.823	-464.403
Aanpassingen voor:		
Afschrijvingen materiële vaste activa	93.569	107.583
Afschrijvingen desinvesteringen	-4.337	-
Vrijval uit investeringssubsidies	-8.600	-8.600
Dotatie aan voorziening groot onderhoud	469.270	774.831
Onttrekking uit voorziening groot onderhoud	-149.270	-527.721
Mutaties in het werkkapitaal:		
Mutaties voorraden	5.884	15.645
Mutaties vorderingen	76.367	-167.064
Mutaties kortlopende schulden	8.643	-103.158
Kasstroom uit operationele activiteiten	577.349	-372.887
Kasstroom uit investeringsactiviteiten		
Investeringen in materiële vaste activa	-279.007	-49.048
Desinvesteringen in materiële vaste activa	9.185	-
Kasstroom uit financieringsactiviteiten		
Toename van investeringssubsidies	127.222	-
Mutatie liquide middelen	434.749	-421.935
Liquide middelen per 1 januari	1.004.781	1.426.716
Mutatie liquide middelen	434.749	-421.935
Liquide middelen per 31 december	1.439.530	1.004.781

5) Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Algemeen

Doelstelling en voornaamste activiteiten

In de statuten van de stichting Rijksmuseum Slot Loevestein, d.d. 22 april 2022, is de doelstelling opnieuw geformuleerd:

1. Stichting Rijksmuseum Slot Loevestein (geregistreerd onder KvK-nummer 41121622), statutair gevestigd in Zaltbommel, stelt zich ten doel: het complex 'Slot Loevestein' in stand te houden, zijnde kasteel en vesting inclusief alle grachten, terreinen en bijgebouwen en het museum. De stichting zorgt voor het samenstellen en het in stand houden van representatieve collecties. De stichting tracht een zo breed mogelijk publiek te interesseren en inzicht te verschaffen in het erfgoed van Loevestein. Dit gebeurt aan de hand van wetenschappelijk onderzoek, visuele presentatie van de collecties en informatie ten behoeve van studie, educatie en genoegen.
2. De stichting is een voor het publiek toegankelijke permanente instelling in dienst van de nationale en internationale gemeenschap en haar ontwikkelingen.
3. De stichting verricht voor het overige alle handelingen welke dienstig zijn ten behoeve van haar doelstelling, voor zover deze niet in strijd zijn met de primair museale doelstelling van Slot Loevestein.
4. De stichting heeft met het geheel van haar algemeen nuttige activiteiten geen winstoogmerk. Een positief exploitatieresultaat komt ten goede aan de doelstelling van de stichting.

Verslaggevingsperiode

Deze jaarrekening heeft betrekking op het boekjaar 2024, welke is geopend op 1 januari 2024 en is geëindigd op 31 december 2024.

Toegepaste standaarden

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met het handboek verantwoording Cultuursubsidies Instellingen 2021-2024 en de bepalingen van de WNT. De richtlijnen in dit handboek sluiten zoveel mogelijk aan op de bepalingen van Titel 9 BW2 en de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving (in het bijzonder RJ 640).

De in het handboek gestelde eisen beogen enerzijds duidelijkheid te bieden aan de instellingen zelf en anderzijds uniformiteit te bevorderen in de presentatie en aan de te leveren (financiële) gegevens.

Belastingplicht

De stichting is voor eventuele belaste activiteiten per 1 januari 2016 belastingplichtig voor de vennootschapsbelasting. Stichtingen die een onderneming drijven kunnen vrijstelling krijgen van vennootschapsbelasting als aan onderstaande vrijstellingsvereisten wordt voldaan:

De winst in een jaar niet meer is dan € 15.000 en de winst in een jaar en de daaraan voorafgaande vier jaar bij elkaar niet meer is dan € 75.000.

Stichting Rijksmuseum Slot Loevestein voldoet, mede vanwege de negatieve resultaten over de jaren 2020 tot en met 2023 aan de vrijstellingsvereisten voor de Vennootschapsbelasting.

Begroting

In de jaarrekening 2024 is de door de directie vastgestelde taakstellende begroting 2025 opgenomen, welke d.d. 20 december 2024 is vastgesteld en goedgekeurd door de Raad van Commissarissen. Deze begroting is ten opzichte van de ingediende meerjarenbegroting geactualiseerd naar de huidige stand van zaken.

Continuïteit

De stichting heeft in het boekjaar 2024, net als vele branchegenoten, te kampen gehad met toenemende (loon-)kostenstijgingen en een meer dan gemiddelde inflatie. Desondanks zijn de begrote exploitatielasten met slechts € 1.000 overschreden. De taakstellende begroting voor diverse baten is niet geheel gerealiseerd, ondanks het behaalde aantal bezoekers van 104.752. Met name de Publieksinkomsten (kaartverkoop en opbrengst Taveerne) en de Indirecte inkomsten (zakelijke verhuur) zijn enigszins achtergebleven in het boekjaar 2024. Daarentegen zijn de subsidies in 2024 € 70.000 hoger dan begroot. Op grond van het aanwezige weerstandsvermogen, getroffen kostenbesparingen alsmede de commerciële verwachtingen van o.a. de riviercruisemarkt in 2025 en verder voor de nabije toekomst, verwacht de stichting dat zij haar activiteiten kan blijven voortzetten.

Deze jaarrekening is opgesteld uitgaande van deze continuïteitsveronderstelling.

Collectie

De Stichting Rijksmuseum Slot Loevestein voert het museale beheer over de collectie die de Staat in beheer heeft gegeven aan het Museum. De collectie is niet gewaardeerd op de balans.

De collectie bestaat uit:

1. De Rijkscollectie;
2. De collectie van de Stichting Vrienden van het Slot Loevestein;
3. Diverse bruiklenen;
4. De collectie van de Stichting Rijksmuseum Slot Loevestein.

Aankopen voor de collectie worden direct ten laste van de exploitatie verantwoord.

Grondslagen voor de waardering van activa en passiva en de resultaatbepaling

Algemeen

Voor zover niet anders is vermeld, worden activa en passiva opgenomen tegen nominale waarde.

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar de onderneming zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen die economische voordelen in zich bergen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Baten worden in de exploitatierekening opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en/of betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde.

Personele lasten zijn verantwoord in overeenstemming met het normenkader van de Beleidsregels Wet Normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT).

De opbrengsten en kosten worden toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben. Opbrengsten worden verantwoord indien alle belangrijke risico's met betrekking tot de handelsgoederen zijn overgedragen aan de koper.

De jaarrekening wordt gepresenteerd in euro's, de functionele valuta van de onderneming.

Gebruik van schattingen

De opstelling van de jaarrekening vereist dat het management oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen.

De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien en in toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft.

Financiële instrumenten

Financiële instrumenten omvatten investeringen in aandelen en obligaties, handels- en overige vorderingen, geldmiddelen, leningen en overige financieringsverplichtingen, en overige schulden. In de jaarrekening zijn de volgende categorieën financiële instrumenten opgenomen: overige vorderingen, geldmiddelen en overige (financiële) verplichtingen.

De stichting maakt alleen gebruik van primaire financiële instrumenten en niet van afgeleide financiële instrumenten (derivaten). Voorts heeft de stichting geen handelsportefeuille van financiële instrumenten verworven of zijn deze aangegaan met het doel de instrumenten op korte termijn te verkopen.

Financiële instrumenten worden bij de eerste opname verwerkt tegen reële waarde, waarbij (dis)agio en direct toerekenbare transactiekosten in de eerste opname worden meegenomen. Na de eerste opname worden financiële instrumenten gewaardeerd op de hierna beschreven manier bij vorderingen en schulden. De stichting heeft geen afgeleide financiële instrumenten.

Verstekte leningen en overige vorderingen

Verstekte leningen en overige vorderingen worden na eerste opname gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieve rentemethode, verminderd met bijzondere waardeverminderingsverliezen.

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen hun kostprijs, verminderd met de cumulatieve afschrijvingen en bijzondere waardeverminderingen. MVA in ontwikkeling wordt gewaardeerd tegen kostprijs, en afgeschreven zodra deze in gebruik wordt genomen.

De afschrijvingen worden berekend als een percentage over de aanschafprijs volgens de lineaire methode op basis van de economische levensduur. Op bedrijfsterreinen en op materiële vaste bedrijfsactiva in uitvoering en vooruitbetalingen op materiële vaste activa wordt niet afgeschreven.

Voorraden

De voorraden worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs. De verkrijgingsprijs omvat de inkoopprijs en bijkomende kosten, zoals invoerrechten, transportkosten en andere kosten die direct kunnen worden toegerekend aan de verwerving van voorraden. Handelskortingen, rabatten en soortelijke (te) ontvangen vergoedingen met betrekking tot de inkoop worden in mindering gebracht op de verkrijgingsprijs.

Bij de waardering van de voorraden wordt rekening gehouden met de eventueel op balansdatum opgetreden waardeverminderingen.

Vorderingen

De grondslagen voor de waardering van vorderingen zijn beschreven onder het hoofd Financiële instrumenten.

Liquide middelen

Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Indien liquide middelen niet ter vrije beschikking staan, wordt hiermee rekening gehouden bij de waardering.

Eigen vermogen

Algemene reserve

De algemene reserve is het eigen vermogen waarover zonder belemmering door wettelijke of statutaire beperkingen kan worden beschikt voor het doel waarvoor de stichting is opgericht. Deze reserve wordt aangehouden om de continuïteit van de stichting op lange termijn te waarborgen.

Bestemmingsreserves

De beperkte bestedingsmogelijkheid van de bestemmingsreserve is door de directeur/bestuurder bepaald. Het betreft geen verplichting, directeur/bestuurder kan deze beperking zelf opheffen.

Voorzieningen

Een voorziening wordt in de balans opgenomen, wanneer er sprake is van:

- een in rechte afdwingbare of feitelijke verplichting die het gevolg is van een gebeurtenis in het verleden; en
- waarvan een betrouwbare schatting kan worden gemaakt; en
- het waarschijnlijk is dat voor afwikkeling van die verplichting een uitstroom van middelen nodig is.

De huisvestingssubsidie OCW dient gedeeltelijk aangewend te worden voor de instandhouding van de gebouwen en andere huisvestingskosten, zoals huur gebouwen RVB en verzekeringen. De instandhouding bestaat zowel uit dagelijks onderhoud, groot onderhoud als vervangingsinvesteringen voor delen van de gebouwen en de daarbij behorende installaties. In

het meerjarig onderhoud- en investeringsplan (hierna: MOIP) wordt het toekomstige meerjarig groot onderhoud en de vervangingsinvesteringen in de loop van de tijd gepland.

Dotatie aan de voorziening groot onderhoud vindt plaats op basis van het door Loevestein geplande groot onderhoud in relatie tot de beschikbare middelen. Loevestein baseert haar planning op het MOIP, hierbij rekening houdende met het achterstallig onderhoud. Hierdoor worden de kosten gelijkmatig verdeeld over de jaren terwijl de uitgaven in verschillende jaren plaatsvinden. Uitgaven voor groot onderhoud worden ten laste van de voorziening groot onderhoud gebracht in het jaar dat het onderhoud plaatsvindt.

Voorzieningen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde van de uitgaven die naar verwachting noodzakelijk zijn om de verplichtingen en verliezen af te wikkelen.

Langlopende en kortlopende schulden en overige financiële verplichtingen

Langlopende en kortlopende schulden en overige financiële verplichtingen worden na eerste opname gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieve rentemethode. De aflossingsverplichtingen voor het komend jaar van de langlopende schulden worden opgenomen onder kortlopende schulden.

Langlopende schulden

Investeringsbijdragen

Ontvangen investeringsbijdragen ten behoeve van materiële vaste activa worden verantwoord onder de langlopende schulden onder post investeringsbijdragen. Deze bijdragen vallen vrij ten gunste van de exploitatierekening overeenkomstig de afschrijving op de met deze subsidies en bijdragen verkregen materiële vaste activa.

Kortlopende schulden

De waardering van kortlopende schulden is toegelicht onder het hoofd Financiële instrumenten.

Opbrengstverantwoording

Subsidies en overige bijdragen

Projectsubsidies- en bijdragen worden aanvankelijk in de balans opgenomen als vooruit ontvangen baten zodra er redelijke zekerheid bestaat dat zij zullen worden ontvangen en dat de stichting zal voldoen aan de daaraan verbonden voorwaarden. De exploitatiesubsidies OCW ter compensatie van door de stichting gemaakte kosten worden systematisch als opbrengsten in de exploitatierekening opgenomen in dezelfde periode als die waarin de kosten worden gemaakt.

Goederen

Opbrengsten uit de verkoop van goederen worden opgenomen in de directe opbrengsten tegen de reële waarde van de ontvangen of te ontvangen vergoedingen, na aftrek van retouren en tegemoetkomingen. Opbrengsten uit de verkoop van goederen worden in de exploitatierekening verwerkt wanneer de belangrijke risico's en voordelen van eigendom aan de koper zijn overgedragen, het bedrag van de opbrengsten op betrouwbare wijze kan worden bepaald, de inning van de verschuldigde vergoeding waarschijnlijk is, de hiermee verband houdende kosten of eventuele retouren van goederen betrouwbaar kunnen worden ingeschat en er geen sprake is van voortgezette betrokkenheid bij de goederen.

Diensten

Opbrengsten uit het verlenen van diensten worden in de exploitatierekening verwerkt wanneer het bedrag van de opbrengsten op betrouwbare wijze kan worden bepaald, de inning van de te ontvangen vergoeding waarschijnlijk is, de mate waarin de dienstverlening op balansdatum is verricht betrouwbaar kan worden bepaald en de reeds gemaakte kosten en de kosten die (mogelijk) nog moeten worden gemaakt om de dienstverlening te voltooien op betrouwbare wijze kunnen worden bepaald. Indien het resultaat van een bepaalde opdracht tot dienstverlening niet op betrouwbare wijze kan worden bepaald, worden de opbrengsten verwerkt tot het bedrag van de kosten van de dienstverlening die worden gedekt door de opbrengsten.

Personeelsbeloningen

De beloningen van het personeel worden als last in de staat van baten en lasten verantwoord in de periode waarin de arbeidsprestatie wordt verricht en, voor zover nog niet uitbetaald, als verplichting op de balans opgenomen. Als de reeds betaalde bedragen de verschuldigde beloningen overtreffen, wordt het meerdere opgenomen als een overlopend actief voor zover er sprake zal zijn van terugbetaling door het personeel of van verrekening met toekomstige betalingen door de stichting.

Pensioenen

De pensioenen zijn ondergebracht bij het Pensioenfonds Zorg en Welzijn.

Uitgangspunt is dat de in de verslagperiode te verwerken pensioenlast gelijk is aan de over die periode aan het pensioenfonds verschuldigde pensioenpremies. Voor zover de verschuldigde premies op balansdatum nog niet zijn voldaan, wordt hiervoor een verplichting opgenomen. Als de op balansdatum reeds betaalde premies de verschuldigde premies overtreffen, wordt een overlopende actiefpost opgenomen voor zover sprake zal zijn van terugbetaling door het fonds of van verrekening met in de toekomst verschuldigde premies. De door het fonds verzorgde pensioenregeling is een toegezegde pensioenregeling. De stichting heeft geen verplichting tot het voldoen van aanvullende bijdragen in het geval van een tekort bij het fonds, anders dan het voldoen van hogere toekomstige premies.

Overige baten en lasten

De baten en lasten worden toegerekend aan het boekjaar waarop zij betrekking hebben.

Rentebaten en soortgelijke opbrengsten en rentelasten en soortgelijke kosten

Rentebaten worden verantwoord in de periode waartoe zij behoren, rekening houdend met de effectieve rentevoet van de desbetreffende actiefpost. Rentelasten en soortgelijke lasten worden verantwoord in de periode waartoe zij behoren.

6) Toelichting op de balans per 31 december 2024

ACTIVA

Vaste Activa

I Materiele vaste activa

Materiele vaste activa			Andere vaste bedrijfsmiddelen		Totaal
	Inrichting & inventaris	Activa in ontwikkeling	Masterplan fase I	1001 bommen & granaten	
<u>Boekwaarde per 1 januari 2024</u>					
Aanschafwaarde	2.262.832	-	3.023.087	985.561	6.271.480
Cumulatieve afschrijvingen en waardeverminderingen	1.797.247	-	3.023.087	985.561	5.805.895
	465.585	-	-	-	465.585
<u>Mutaties 2024</u>					
Investeringsen	83.156	195.851	-	-	279.007
Desinvesteringsen	9.185	-	-	-	-9.185
Afschrijving	93.569	-	-	-	-93.569
Afschrijving desinvesteringsen	4.337			-	4.337
	-	195.851	-	-	180.591
	15.260				
<u>Boekwaarde per 31 december 2024</u>					
Aanschafwaarde	2.336.803	195.851	3.023.087	985.561	6.541.302
Cumulatieve afschrijvingen en waarde verminderingen	1.886.478	-	3.023.087	985.561	5.895.126
	450.325	195.851	-	-	646.176

Afschrijvingspercentages

	%
Inrichting en inventaris	20 - 33
Activa in ontwikkeling	0
Masterplan fase I	10 - 20
1001 Bommen & granaten	20

Vlottende activa**II Voorraad**

De voorraden zijn als volgt gespecificeerd:

	31-12-2024	31-12-2023
1. Voorraad horeca	18.583	20.484
2. Voorraad museumwinkel	17.213	21.196
Totaal voorraden	35.796	41.680

III Vorderingen

De vorderingen zijn als volgt gespecificeerd:

	31-12-2024	31-12-2023
1. Debiteuren	111.523	49.828
2. Omzetbelasting	29.970	22.619
3. Overige vorderingen & overlopende activa	164.883	341.668
4. Saldo lopende projecten vooruitbetaalde kosten	31.373	-
Totaal vorderingen	337.749	414.116

Een voorziening voor dubieuze debiteuren wordt niet noodzakelijk geacht.

3. Overige vorderingen en overlopende activa	31-12-2024	31-12-2023
Nog te ontvangen subsidies	104.956	240.210
Vooruitbetaalde bedragen	27.144	45.056
Overige vorderingen	32.783	56.402
Totaal overige vorderingen en overlopende activa	164.883	341.668

Nog te ontvangen (toegezegde) subsidies	31-12-2024	31-12-2023
1. Provincie Gelderland (project Munnikenland)	-	21.430
2. Gem. Gorinchem RegioDeal	2.000	2.000
3. Reg. Rivierenland Regiodeal 2023	-	53.430
4. Provincie Gelderland, Gelderse Verhalen Water	-	20.000
5. Vfonds 'Staatsgevangenis - Monddood'	-	6.250
6. Zabawas Toekenning 'Staatsgevangenis - Monddood'	-	9.000
7. Mondriaanfonds	24.000	40.000
8. Het Cultuurfonds	20.000	20.000
9. RCE beschikking	8.400	23.100
11. Het Cultuurfonds 'Tegenpolen'	-	20.000
12. VSB fonds 'Tegenpolen'	6.250	20.000
13. Het Cultuurfonds 'De vlucht van Loevestein'	-	5.000
13. Provincie Gelderland Tegenpolen	20.000	-
14. Regio Rivierenland Tegenpolen	6.000	-
15. Het Cultuurfonds Toegangsbrug	15.000	-
16. Stichting Rijnbrink	3.306	
Totaal nog te ontvangen (toegezegde) subsidies	104.956	240.210

IV Liquide middelen

De liquide middelen zijn vrij opneembaar en als volgt gespecificeerd:	31-12-2024	31-12-2023
1. Kas	16.359	10.722
2. Rabobank Verenigingspakket	123.171	47.539
3. Rabobank spaarrekening	1.300.000	946.520
Totaal liquide middelen	1.439.530	1.004.781

PASSIVA

Eigen vermogen

De omvang van het eigen vermogen is deels niet vrij besteedbaar. Het verloop kan als volgt worden gespecificeerd:

	Algemene reserve	Bestemmings- reserve Herinrichting 2022-2024	Bestemmings reserve Beleidsplan 2032	Totaal eigen vermogen
Stand per 1 januari 2024	257.324	177.415	375.145	809.884
Resultaatbestemming 2024				
Exploitatieresultaat & herbestemming	85.823	-	-	85.823
Stand per 31 december 2024	343.147	177.415	375.145	895.707

I Algemene reserve

De algemene reserve wordt aangemerkt als vrij besteedbaar en bedraagt per 31 december 2024 € 343.147.

II Bestemmingsreserve en/of fonds

1 Bestemmingsreserve Herinrichting 2021-2024

De bestemmingsreserve Herinrichting 2021-2024 wordt gevormd ter dekking van de afschrijvingskosten als gevolg van voorgenomen investeringen, en/of te maken projectkosten, welke niet gedekt worden door de ontvangen projectsubsidies, ten einde de voorgenomen nieuwe museale presentatie te kunnen realiseren in het voorjaar 2027.

2 Beleidsplan 2032

De bestemmingsreserve Beleidsplan 2032 wordt gevormd ter dekking van de afschrijvingskosten, als gevolg van voorgenomen investeringen, en/of te maken projectkosten, welke niet gedekt werden door de ontvangen projectsubsidies, ten einde de voorgenomen ontwikkeling van het vestingterrein te kunnen realiseren per einde 2032.

Voorzieningen

III Groot onderhoud

	€	€
Saldo beginbalans		551.536
Dotatie boekjaar	469.270	
Totaal dotatie		469.270
Groot onderhoud boekjaar	-149.270	
Totaal onttrekkingen		-149.270
Mutatie boekjaar		320.000
Saldo eindbalans		871.536

Langlopende schulden

IV Investeringsubsidies/bijdragen

De investeringssubsidies zijn als volgt gespecificeerd:	31-12-2024	31-12-2023
I Investeringsubsidies Verlichting vesting	40.850	49.450
II Investeringsubsidies MIVA brug	127.222	-
Totaal Investeringsubsidie	168.072	49.450

I Investeringsubsidie Verlichting vesting

Wegens realisatie van het project Verlichting vesting zijn in 2019 de vooruit ontvangen subsidies verantwoord als investeringsubsidie en in overeenstemming met de afschrijvingsperiode van 10 jaar zal hiervan jaarlijks € 8.600 vrijvallen.

	2024	2023
Saldo investeringsubsidies	49.450	58.050
Vrijval investeringsubsidies st. Vrienden van het Slot Loevestein	8.600	8.600
Stand investeringsubsidies	40.850	49.450

II Investeringsubsidie MIVA brug

Wegens de ontwikkeling van het project " MIVA brug" zijn in 2024 de vooruit ontvangen subsidies verantwoord als investeringsubsidie.

	2024	2023
Saldo investeringsubsidies	127.222	-
Vrijval investeringsubsidies	-	-
Stand investeringsubsidies	127.222	-

V Kortlopende schulden

De kortlopende schulden zijn als volgt gespecificeerd:	31-12-2024	31-12-2023
I Schulden aan leveranciers	168.207	102.311
II Belastingen en premies sociale verzekeringen	68.025	66.913
III Pensioenpremies	43.613	21.450
IV Overige schulden en overlopende passiva	244.091	324.620
Totaal kortlopende schulden	523.936	515.293

III De specificatie van de overige schulden en overlopende passiva	31-12-2024	31-12-2023
I Reservering vakantiegeld	71.829	66.994
II Reservering vakantiedagen	63.494	48.551
III Accountantskosten	8.500	16.000
IV Terug te betalen / vooruit ontvangen subsidies	40.422	96.255
V Saldo lopende projecten vooruitbetaalde bijdragen	23.292	66.238
VI Overige schulden	36.554	30.583
Totaal Overige schulden en overlopende passiva	244.091	324.620

Toelichting op IV Terug te betalen / vooruit ontvangen subsidies

	31-12-2024	31-12-2023
1. Subsidie TEK (energie)	-	36.255
2. Mondriaanfonds	10.000	40.000
3. Provincie Gelderland	-	20.000
4. Stichting Rijnbrink	13.774	-
5. Nederlands Letterenfonds	16.648	-
	40.422	96.255

Toelichting op V Saldo lopende projecten, zie overzicht projecten

Overzicht lopende projecten saldo per 31 december 2024

Loevestein is in 2021 gestart met een aantal ontwikkelings- en museale projecten. Deze projecten hebben veelal een langdurig karakter van > 12 maanden tot enkele jaren. Het saldo van de lopende projecten betreffen projectkosten (negatief), welke niet of niet geheel gedekt worden door (nog te) ontvangen projectsubsidies, of (positief) ontvangen projectsubsidies welke niet (of nog niet geheel) aflopen tegen nog te realiseren projectkosten. Eventuele tekorten en/of overschotten worden in het jaar van (financiële) afsluiting van het betreffende project ten laste van de exploitatierekening gebracht.

Naast externe baten die direct ten gunste van het project worden gebracht draagt Loevestein zelf bij aan elk project vanuit beschikbaar gemaakte budgetten. Dit budget wordt per project jaarlijks zichtbaar gemaakt. Naast de externe kosten die direct ten laste van het project worden gebracht, draagt Loevestein ook 'in natura' bij aan de totstandkoming van het project door o.a. horeca(ruimten) beschikbaar te stellen. In het jaar van afsluiting van het betreffende project worden deze kosten zichtbaar gemaakt als 'totaal eigen bijdrage'.

Totaal projecten	Vooruit ontvangen	Vooruitbetaald
Museaal depot	9.540	
Herinrichting Kasteel		28.586
Doorontwikkeling Loevestein Munnikenland		2.788
Staatsgevangenis - Monddood	0	
Oorlogsrecht	29	
Tegenpolen	13.724	
	<u>23.292</u>	<u>31.373</u>

Toelichting projecten

Museaal depot

Eigen bijdrage (t.b.v. herinrichting)	20.000	
Uitgaven	<u>10.460</u>	
Saldo project		<u>9.540</u>

Herinrichting Kasteel

Subsidies

Regio Rivierenland	10.000	
RCE	<u>21.000</u>	
		31.000

Fondsen

Mondriaanfonds	15.000	
	<u>15.000</u>	
		15.000

Totaal opbrengsten

46.000

Uitgaven

Studie en aanloopkosten Herinrichting	57.245	
Kosten RCE herbestemming	14.414	
Ontwerp en vernieuwing Slot Loevestein	<u>2.927</u>	
Totaal uitgaven		74.586

Naar projectkosten Stichting Loevestein

-

Saldo project

-28.586

Doorontwikkeling Loevestein Munnikenland

Haalbaarheidsstudie en RegioDeal

Subsidies en fondsen

Gemeente Altena	15.000	
Gemeente Zaltbommel	65.000	
Gemeente Gorinchem	15.000	
Provincie Gelderland	129.650	
Provincie Noord-Brabant	25.448	
RIF	10.000	
Regio Rivierland	213.192	
Stichting Boei	4.128	
Staatsbosbeheer	41.300	
		572.676

Eigen bijdrage

2020	Marketingkosten	13.090	
2021	Uren	46.155	
2022	Uren	25.045	
			84.290

Kosten doorontwikkeling

Haalbaarheidsstudie 2020	60.590	
Fase 1: Regio Deal	554.152	
Doorontwikkeling	2.826	
		671.526

Saldo haalbaarheidsstudie en Regio Deal

-14.560

Herbestemmingssubsidie RCE

Subsidie	21.000	
Uitgaven	-25.128	
Saldo Herbestemmingssubsidie RCE		-4.128

Duurzaamheidssubsidie RCE

Subsidie RCE	8.400	
Uitgaven	-	
Saldo Duurzaamheidssubsidie RCE		8.400

Duurzaamheidssubsidie Rabobank

Subsidie Rabobank	7.500	
Uitgaven	-	
Saldo Duurzaamheidssubsidie RCE		7.500

Saldo project doorontwikkeling Loevestein

-2.788

Staatsgevangenis - Monddood

Subsidies

Provincie Gelderland		75.000
----------------------	--	--------

Sponsoring

Coovels Smits Stichting - Monddood		5.000
------------------------------------	--	-------

Overige opbrengst

83

Eigen bijdrage

63.472

Fondsen

Stichting N. van Ballegooijen	4.000
Stichting Teuntje	1.000
VSBFonds	10.000
Zabawas	9.000
Stichting Vrienden van Loevestein	50.000
Stichting Democratie en Media	10.000
Mondriaanfonds	20.000
Cultuurfonds	20.000
Vfonds	25.000

149.000

Totaal opbrengsten

292.555

Uitgaven

Expositie staatsgevangenis	135.213
Marketing en communicatie	76.848
Evenementen opening Stakeholders	4.278
Evenementen Zomeractiviteit	3.619
Evenementen filmvertoningen	21.989
Evenementen kerst op Loevestein	16.550
Educatie lezingen	2.506
Educatie speurboekje	5.695
Educatie onderwijs	8.548
Educatie educatiebegeleiding	17.308

Totaal uitgaven

292.555

Saldo project

-

Oorlogsrecht

Fondsen

Mondriaan fonds	20.000
-----------------	--------

20.000

Uitgaven

Expositie	19.877
Marketing en communicatie	94

19.971

Saldo project

29

Tegenpolen

Subsidies		
Provincie Gelderland	79.299	
Regio Rivierenland	30.000	
VSB	20.000	
Vfonds	25.000	
St. Democratie en Media	10.000	
Cultuurfonds	20.000	184.299
Fondsen		
Stichting vrienden van Loevestein	45.000	
Teuntje Anna Fonds	1.000	
Coovels Smits Stichting	5.000	
Stichting van Ballegooijen	4.000	55.000
Eigen bijdrage		57.445
Uitgaven		
Expositie	137.599	
Educatie algemeen	14.349	
Educatie Lezingen	9.309	
Educatie Onderwijs	3.165	
Educatie Educatiebegeleiding	10.284	
Educatie Speurboekje	1.373	
Evenementen: Filmvertoning	15.237	
Evenementen: Opening Stakeholders	5.374	
Evenementen: Zomeractie	9.986	
Evenementen: Kerst	3.183	
Cultuurnacht	6.700	
Marketing en communicatie	66.461	283.020
Saldo project		13.724

Niet in de balans opgenomen verplichtingen

Per gebruiksovereenkomst is bepaald dat Loevestein met ingang van 2002 een jaarlijkse vergoeding verschuldigd is aan het Rijksvastgoedbedrijf voor gebruik van een aanlegpontoon met loopbrug in de Afgedamde Maas en een betonnen voetpad met landhoofd en aanlegpontoon met loopbrug in de Waal. Deze vergoeding wordt jaarlijks verhoogd en bedraagt per 1 januari 2025 € 1.120 (2024: € 1.079).

De stichting is op 20 december 2023 een nieuwe huurovereenkomst aangegaan met het Rijksvastgoedbedrijf. Vanaf 1 januari 2024 geldt een nieuw huisvestingstelsel voor musea, waarbij de huurovereenkomst 2017 van rechtswege eindigt. Er zijn financiële voorwaarden tussen het Rijksvastgoedbedrijf en Loevestein inzake het herstel van de wallen. De huurprijs voor boekjaar 2025 bedraagt circa € 4.500 (zakelijke lasten). Loevestein wordt verantwoordelijk voor alle lasten en onderhoud.

Op balansdatum heeft de stichting geen verplichtingen betreffende aanbestede werkzaamheden voor groot onderhoud.

Rechten van te ontvangen subsidies gemeentes

Middels haar schrijven inzake 'besluit Erfgoedwetsubsidie 2025', met kenmerk 1583111/47473869 d.d. 17-09-2024, heeft het ministerie van OCW de hoogte van de structureel toegekende subsidie voor het boekjaar 2025 als volgt vastgesteld:

	Toegekende subsidie over boekjaar 2025	Toegekende subsidie over boekjaar 2024
Subsidie huisvesting	1.057.916	1.008.877
Subsidie collectiebeheer	133.681	126.778
Totaal subsidiebedrag boekjaar	1.191.597	1.135.655

Middels haar schrijven inzake 'voornemen subsidie publieksactiviteiten vanaf 2024', met kenmerk 47524190 d.d. 17-09-2024 heeft het ministerie van OCW de hoogte van toegekende subsidie voor 2025 voorlopig als volgt vastgesteld:

	Toegekende subsidie over boekjaar 2025	Toegekende subsidie over boekjaar 2024
Publieksactiviteitsubsidie 2025-2028	256.174	200.690
Totaal subsidiebedrag boekjaar	256.174	200.690

Toelichting op de categoriale exploitatierekening over 2024

BATEN

Eigen inkomsten

1 Publieksinkomsten binnenland	2024	Begroting 2024	2023
1 Opbrengst entreegelden	670.241	635.077	584.930
2 Opbrengst museumkaarten	306.247	301.740	318.954
3 Opbrengst Taveerne	461.365	430.000	379.047
4 Opbrengst winkelverkoop	70.535	80.000	65.878
5 Opbrengst rondleidingen	26.414	35.000	30.696
Totaal publieksinkomsten binnenland	1.534.802	1.481.817	1.379.505

6 Overige directe inkomsten	2024	Begroting 2024	2023
1 Vrijval investeringsbijdrage project Verlichting vesting	8.600	8.600	8.600
Totaal overige directe inkomsten	8.600	8.600	8.600

2. Vrijval investeringsbijdrage project Verlichting vesting

Onder de post 'vrijval investeringsbijdrage Verlichting vesting' is € 8.600 verantwoord voor vrijval van de bijdrage wegens realisatie van het project.

9 Indirecte inkomsten	2024	Begroting 2024	2023
1 Inkomsten uit zakelijke activiteiten	965.158	1.003.808	462.932
2 Inkomsten uit Bed & Breakfast	87.336	100.000	84.531
3 Inkomsten uit media (fotoreportages)	2.624	4.000	620
4 Bijzondere activiteiten (workshops en evenementen)	15.692	15.000	16.298
5 Overige indirecte opbrengsten	9.360	-	4.848
Totaal indirecte inkomsten	1.080.170	1.122.808	569.229

11 Totaal structureel OCW	2024	Begroting 2024	2023
1 OCW: Erfgoedwet onderdeel huisvesting	1.039.838	1.008.877	774.831
2 OCW: Erfgoedwet onderdeel collectiebeheer	133.681	126.778	126.777
3 OCW: Publieksactiviteiten	256.174	200.690	100.345
Totaal structureel OCW	1.429.693	1.336.345	1.001.953

16 Structurele publieke subsidies: provincies

In het jaar 2024 zijn, evenals in 2023, geen structurele publieke subsidies van enige Provincie ontvangen.

17 Structurele publieke subsidies: gemeenten	2024	Begroting 2024	2023
1 Gemeente Zaltbommel	50.000	50.000	50.000
2 Gemeente Altena	10.000	10.000	10.000
3 Gemeente Gorinchem	10.000	10.000	10.000
Totaal structurele publieke subsidies: gemeenten	70.000	70.000	70.000

20 Incidentele publieke subsidies	2024	Begroting 2024	2023
1 Overige subsidies	36.288	-	-
Totaal incidentele publieke subsidies	36.288	-	-

LASTEN

1 Personeelslasten	2024	Begroting 2024	2023
1 Loon- salarislasten	1.322.473	1.387.000	1.224.134
2 Werkgeverslasten	265.806	269.500	264.208
3 Pensioenlasten	148.428	160.500	145.770
4 Inhuur derden	270.291	173.500	203.667
Totaal salarislasten	2.006.998	1.990.500	1.837.779

2 Huisvestingskosten	2024	Begroting 2024	2023
1 Huur- en energielasten	90.468	92.500	169.587
2 Dotatie voorziening groot onderhoud	469.270	469.270	257.210
3 Reparatie- en onderhoud	236.385	224.115	203.525
4 Overige huisvestingskosten	38.303	37.700	39.758
Totaal huisvestingskosten	834.426	823.585	670.080

3 Afschrijvingen	jan t/m nov 2024	Begroting 2024	2023
1 Inrichting en inventaris	93.569	136.709	107.583
2 Boekwinst verkoop activa	-161	-	-
Totaal afschrijvingen	93.408	136.709	107.583

Voor een toelichting van de afschrijvingen, verwijzen we u naar de balans - materiële vaste activa.

4 Aankopen

In het jaar 2024 zijn evenals in 2023 geen aankopen ten behoeve van de collectie gedaan.

5 Overige lasten	2024	Begroting 2024	2023
1 Overige personeelslasten	196.950	181.200	111.524
2 Organisatielasten	208.031	188.074	190.381
3 Collectie- /wetenschappelijke functie	13.009	21.000	5.866
4 Vaste presentatie	-	-	-
5 Dienstverlening & voorlichting, Werving & PR	111.033	124.000	108.154
6 Bijzondere activiteiten / tentoonstellingen	85.666	86.000	90.622
7 Projecten	-	-	-
8 Inkoopkosten Horeca en Museumwinkel	531.866	468.503	380.877
Subtotaal overige lasten	1.146.555	1.068.777	887.425
9 Incidentele last terugbetaling subsidie (TVL)	8.710	-	-
Totaal overige lasten	1.155.265	1.068.777	887.425

Aanvulling op 1. Salarislasten

Binnen de Museum-cao is vanaf 1 juli 2024 tot en met 30 juni 2026 een nieuwe cao van kracht. Per 1 juli 2024 is een structurele salarisverhoging van 5% doorgevoerd vanaf 1 juli 2025 wordt een structurele salarisverhoging van 3,5% doorgevoerd.

WNT-verantwoording 2024

De WNT is van toepassing op Stichting Rijksmuseum Slot Loevestein. Het voor Stichting Rijksmuseum Slot Loevestein toepasselijke bezoldigingsmaximum voor de directeur/bestuurder is in 2024 € 233.000 (2023: € 223.000).

1a. Bezoldiging leidinggevende topfunctionaris(sen)

	2024	2023
Naam functionaris(sen)	M. Dumrese	M. Dumrese
Functiegegevens:	Directeur / bestuurder	Directeur / bestuurder
Aanvang en einde functievervulling	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband (in fte)	1,0	1,0
Dienstbetrekking?	ja	ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	113.232	108.595
Beloningen betaalbaar op termijn (wg-deel)	21.806	21.385
<i>Subtotaal</i>	<i>135.038</i>	<i>129.980</i>
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	233.000	223.000
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	n.v.t.	n.v.t.
Bezoldiging	135.038	129.980
Het bedrag van de overschrijding en de reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	n.v.t.	n.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	n.v.t.	n.v.t.

1b. Leidinggevende topfunctionaris(sen) zonder dienstbetrekking in maand 1 t/m 12

Kalenderjaar	2024	2023
Naam functionaris(sen)	T. Meereboer	n.v.t.
Functiegegevens:	Directeur / bestuurder a.i.	n.v.t.
Periode functievervulling in het kalenderjaar	25/11 - 31/12	n.v.t.
Aantal kalendermaanden functievervulling	2,0	n.v.t.
Omvang van het dienstverband in uren per kalenderjaar	64	n.v.t.
Individueel toepasselijk bezoldigingsmaximum		
Maximum uurtarief in het kalenderjaar	€ 221	€ 212
Individueel toepasselijke maximum gehele periode kalendermaand 1 t/m 12	€ 14.144	n.v.t.
Bezoldiging (alle bedragen exclusief btw)		
Bezoldiging in de betreffende periode	€ 6.000	n.v.t.
Bezoldiging gehele periode kalendermaand 1 – 12	€ 6.000	n.v.t.
Bezoldiging	€ 6.000	n.v.t.
Het bedrag van de overschrijding en de reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	n.v.t.	n.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	n.v.t.	n.v.t.

1c. Topfunctionarissen met een totale bezoldiging van € 2.100 of minder

<u>Naam topfunctionaris</u>	<u>Functie</u>
1. G. A. van der Steur	Voorzitter
2. R.W.J. Melissant-Briene	Vicevoorzitter
3. B. Eenkhoorn	Lid
4. V.G. Moolenaar	Lid
5. A.S.M. Vreeburg	Lid
6. J. van Hooff	Lid

De leden van de Raad van Commissarissen hebben geen onkostenvergoeding ontvangen in 2024.

Toelichting op de categoriale exploitatierekening verdeeld naar functies

Het toerekenen van de baten en lasten aan de kostenplaatsen (welke zijn onderverdeeld naar museale functies) is gedaan op basis van verdeelsleutels. De gehanteerde verdeelsleutels zijn ontleend aan de definitieve begroting d.d. 14 september 2017.

	Boekjaar 2024				Boekjaar 2023			
	Totaal	Publieks activiteiten	Collectie beheer	Algemeen beheer	Totaal	Publieks activiteiten	Collectie beheer	Algemeen beheer
BATEN								
2 Kaartverkoop	100%	95%	0%	5%	100%	95%	0%	5%
3 Overige publieksinkomsten	100%	95%	0%	5%	100%	95%	0%	5%
4 Publieksinkomsten buitenland	100%	95%	0%	5%	100%	95%	0%	5%
5 Sponsorinkomsten	100%	95%	0%	5%	100%	95%	0%	5%
7 Vergoeding coproducent	100%	95%	0%	5%	100%	95%	0%	5%
8 Overige directe inkomsten	100%	95%	0%	5%	100%	95%	0%	5%
11 Indirecte inkomsten	100%	95%	0%	5%	100%	95%	0%	5%
12 Private middelen - particulieren incl. vriendenverenigingen	100%	95%	0%	5%	100%	95%	0%	5%
13 Private middelen - bedrijven	100%	95%	0%	5%	100%	95%	0%	5%
14 Private middelen - private fondsen	100%	95%	0%	5%	100%	95%	0%	5%
15 Private middelen - goede doelenloterijen	100%	95%	0%	5%	100%	95%	0%	5%
18 Baten in natura	100%	95%	0%	5%	100%	95%	0%	5%
20 OCW: Regeling specifiek cultuurbeleid (publieksactiviteiten)	100%	45%	45%	10%	100%	45%	45%	10%
21 OCW: Erfgoedwet onderdeel huisvesting	100%	45%	45%	10%	100%	45%	45%	10%
22 OCW: Erfgoedwet onderdeel collectiebeheer	100%	45%	45%	10%	100%	45%	45%	10%
23 OCW: Kaderregeling exploitatiesubsidies onderzoek en wetenschap	100%	84%	11%	5%	100%	84%	11%	5%
24 Totaal structureel Provincie	100%	100%	0%	0%	100%	100%	0%	0%
25 Totaal structureel Gemeente	100%	100%	0%	0%	100%	100%	0%	0%
26 Totaal structureel publieke subsidie overig	100%	100%	0%	0%	100%	100%	0%	0%
28 Incidentele publieke subsidies	100%	60%	20%	20%	100%	60%	20%	20%
LASTEN								
1 Personeelslasten	100%	60%	20%	20%	100%	60%	20%	20%
2 Huisvestingslasten	100%	60%	20%	20%	100%	60%	20%	20%
3 Afschrijvingen	100%	60%	20%	20%	100%	60%	20%	20%
4 Aankopen	100%	0%	95%	5%	100%	0%	95%	5%
5 Overige lasten	100%	60%	20%	20%	100%	60%	20%	20%
7 Rentebaten en -lasten	100%	60%	20%	20%	100%	60%	20%	20%
8 Mutaties Aankoopfonds	100%	0%	95%	5%	100%	0%	95%	5%

Verdeelsleutels over boekjaar 2024 en 2023.

De verdeelsleutels over 2024 en 2023 zijn gelijk aan voorgaande jaren en opgesteld op basis van ervaring en inzicht. Er is niet afgeweken van de consistente gedragslijn en er is gekozen voor een verdeling van deze baten gelijk aan de verdeling van de lasten.

Dit jaarverslag met de jaarrekening is vastgesteld door de directeur-bestuurder a.i. en in de vergadering van 21 maart 2025 goedgekeurd door de Raad van Commissarissen van Stichting Rijksmuseum Slot Loevestein:

Poederoijen, 21 maart 2025

Theo Meereboer-Necheporenko
directeur-bestuurder a.i.

OVERIGE GEGEVENS

1) Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Afgegeven ten behoeve van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Aan de Raad van commissarissen van stichting Rijksmuseum Slot Loevestein

A. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2024

Ons oordeel

Wij hebben de in dit verslag op pagina 40 tot en met 67 opgenomen jaarrekening 2024 van stichting Rijksmuseum Slot Loevestein te Zaltbommel gecontroleerd.

Naar ons oordeel:

- geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van stichting Rijksmuseum Slot Loevestein op 31 december 2024 en van het resultaat over 2024 in overeenstemming met Handboek verantwoording cultuursubsidies Instellingen subsidieperiode 2021-2024 en de bepalingen van en krachtens de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT);
- zijn de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2024 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in de subsidiebeschikking en het Handboek verantwoording cultuursubsidies Instellingen subsidieperiode 2021-2024.

De jaarrekening bestaat uit:

1. de balans per 31 december 2024;
2. de staat van baten en lasten over 2024; en
3. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen, het Accountantsprotocol cultuursubsidies instellingen 2021-2024 en de Regeling Controleprotocol WNT 2024. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van stichting Rijksmuseum Slot Loevestein zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Paragraaf betreffende overige aangelegenheden

In overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2024 hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6a WNT en artikel 5, lid 1, sub n en o Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT plichtige instellingen, alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

B. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- het bestuursverslag;
- de overige gegevens.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat; en
- alle informatie bevat die op grond van de in Nederland geldende RJ-Richtlijn 640 Organisaties zonder winststreven en het Handboek verantwoording cultuursubsidies Instellingen subsidieperiode 2021-2024 is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in het Accountantsprotocol cultuursubsidies Instellingen 2021-2024 en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met de in Nederland geldende RJ-Richtlijn 640 Organisaties zonder winststreven en het Handboek verantwoording cultuursubsidies Instellingen subsidieperiode 2021-2024.

C. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur en de Raad van Commissarissen voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met de in Nederland geldende RJ-Richtlijn 640 Organisaties zonder winststreven, het Handboek verantwoording cultuursubsidies Instellingen subsidieperiode 2021-2024 en de bepalingen van en krachtens de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT). Het bestuur is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in de subsidiebeschikking en het Handboek verantwoording cultuursubsidies Instellingen subsidieperiode 2021-2024.

In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de onderneming in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsels moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de vennootschap te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindigen het enige realistische alternatief is.

Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de onderneming haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

De Raad van Commissarissen is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de vennootschap.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude en fouten ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel-kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Accountantsprotocol cultuursubsidies instellingen 2021-2024, de Regeling Controleprotocol WNT 2024, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten, fraude, dan wel het niet rechtmatig tot stand komen van baten en lasten alsmede de balansmutaties, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de entiteit;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de onderneming haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een onderneming haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Wij communiceren met de Raad van Commissarissen onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Rotterdam, 28 maart 2025

Steens & Partners
Accountants en Adviseurs

Was Getekend

J.J.G. Derkx MSc. RA

BIJLAGEN

1) Bijlage: Samenstelling directie/bestuur & Raad van Commissarissen

Directeur-bestuurder

dhr. M. Dumrese dienstverband vanaf 1 maart 2019, directeur-bestuurder vanaf 1 april 2019.

dhr. T. Meereboer – Necheporenko (ad interim vanaf 25 november 2024).

Samenstelling en profiel van de Raad van Commissarissen

De Raad bestaat uit 6 leden inclusief de voorzitter. Het profiel van de Raad is als volgt:

- Museale/geschiedkundige kennis
- Bestuurlijke/juridische kennis
- Ondernemerskennis
- Financiële kennis
- Vastgoedkennis

Voorzitter

Dhr. mr. G.A. (Ard) van der Steur,

(profiel: bestuurlijk/juridisch, lid v.a. 1 juli 2018, 2^e periode).

Leden

Mevr. drs. R.W.J. (Reini) Melissant – Briene MSM

(profiel: bestuurlijk/Burgemeester, lid v.a. 1 februari 2019, 2^e periode)

Dhr. B. (Teus) Eenkhoorn

(profiel: museaal/geschiedkundig, lid v.a. 1 april 2020, 2^e periode).

Dhr. drs. V.G. (Vincent) Moolenaar

(profiel: financieel, lid v.a. 1 januari 2021, 2^e periode).

Mevr. drs. A.S.M. (Rian) Vreeburg

(profiel: ondernemerskennis, lid v.a. 1 juli 2023, 1^e periode)

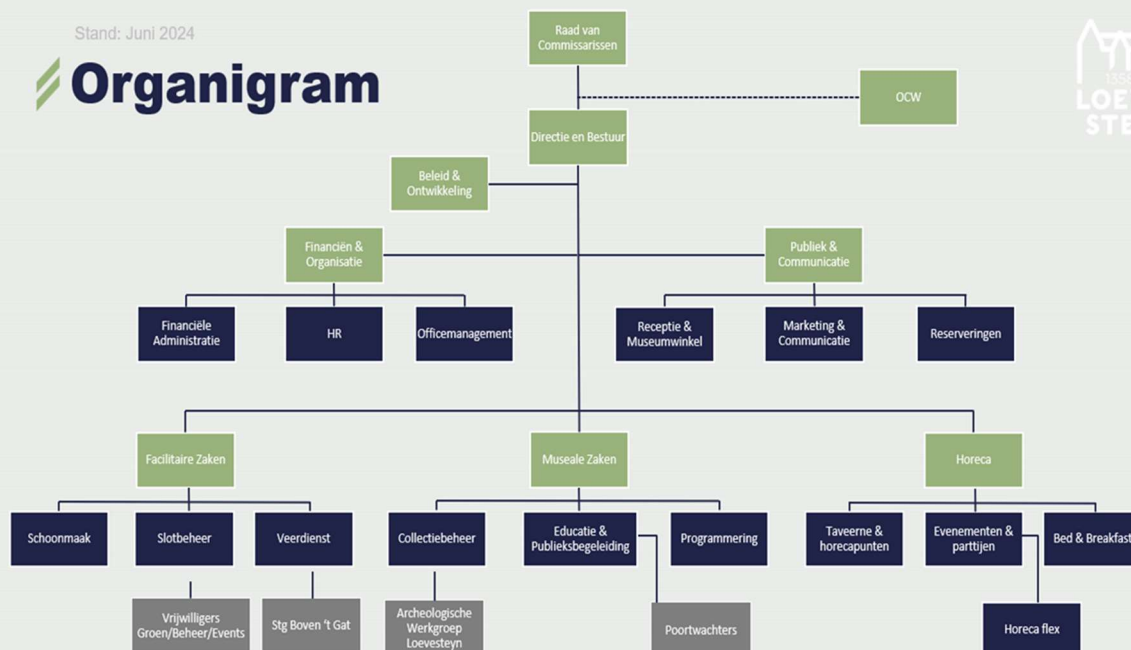
Dhr. J. (Jeroen) van Hooff

(profiel: ondernemerskennis, lid v.a. 1 juli 2023, 1^e periode)

We verwijzen u voor een overzicht van de nevenfuncties van het bestuur en de leden van de Raad van Commissarissen naar <https://www.slotloevestein.nl/over-ons/#rvt>.

2) Bijlage: Organogram Stichting Rijksmuseum Slot Loevestein

Stand: Juni 2024 Organigram

Directie en management

Directie/bestuur	De heer M. (Ed) Dumrese	Directeur/bestuurder Stichting Rijksmuseum Slot Loevestein
Museum bedrijf	Mevrouw K.(Kiki) Hehemann	Hoofd Museale zaken
Facilitair bedrijf	De heer D. (Dré) van Dongen	Facilitair manager
Horecabedrijf	Mevrouw S. (Susanne) Dupuis (tot 1 juni 2024) De heer N. (Nico) Hut (vanaf 1 juni 2024)	Horecabedrijf manager
Publiek & Communicatie	De heer W. (Walter) Eggenkamp (tot 1 april 2024) Mevrouw K. (Karina) Roovers (vanaf 1 september 2024)	Hoofd Publiek en Communicatie
Financiën & Organisatie	Mevrouw M. (Maaïke) van der Steen	Hoofd Financiën en Organisatie
Ondersteund door:		
Beleid, Ontwikkeling & Projecten	Mevrouw A. (Annemarieke) Cijssouw	Projectmanager Beleid en Ontwikkeling
En alle andere medewerkers en vrijwilligers die met elkaar Slot Loevestein dagelijks toegankelijk maken en houden.		